

CECYLIA KUTA

Oddziałowe Biuro Badań Historycznych IPN w Krakowie; Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
ORCID: 0000-0001-9485-3239

REPRESJE KARNE WOBEC DZIAŁACZY DRUGIEGO OBIEGU WYDAWNICZEGO W KRAKOWIE W OKRESIE STANU WOJENNEGO

WPROWADZENIE

Nastawienie władz PRL i będącego w ich dyspozycji aparatu represji do niezależnego obiegu wydawniczego, rozwijającego się od drugiej połowy lat siedemdziesiątych XX w., zmieniało się wraz z sytuacją polityczną¹. Pierwotnie wobec osób związanych z tzw. drugim obiegiem stosowano tę samą taktykę, co wobec opozycji antykomunistycznej – podejmowano rozmaite działania operacyjne i prawne, ale nie zdecydowano się na całkowite unicestwienie ich aktywności². Dopiero po 13 grudnia 1981 r. celem komunistów stała się likwidacja produkcji nielegalnych druków. Zamierzano to osiągnąć w wyniku koordynacji działań na poziomie politycznym, prawnym oraz operacyjnym³. Dekret o stanie wojennym wprowadzał surowe kary za druk i kolportaż podziemnych wydawnictw. Jego artykuł 48 stanowił: „1. Kto w celu osłabienia gotowości obronnej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej rozpowszechnia wiadomości mogące gotowość tę osłabić, podlega karze pozbawienia wolności od roku do 8 lat; 2. Kto rozpowszechnia fałszywe wiadomości, jeżeli może to wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5; 3. Kto w celu rozpowszechniania sporządza, gromadzi, przechowuje, przewozi, przenosi lub przesyła pismo, druk, nagranie lub film zawierające wiadomości określone w ust. 1 i 2, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5; 4. Kto dopuszcza się

¹ Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej (dalej: AIPN), 001708/3129A/pdf, Andrzej Dudek, „Nielegalny obieg wydawniczy na terenie Warszawy i województwa stołecznego w latach 1981–1987”, praca dyplomowa napisana pod kierunkiem kpt. dr. Marka Zielińskiego, Wyższa Szkoła Oficerska MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego, Legionowo 1988, k. 9.

² Ł. Kamiński, *Władza wobec opozycji 1976–1989*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2003, nr 2, s. 11–18.

³ AIPN, 001708/3129A/pdf, k. 92.

czynu określonego w ust. 1 lub 2, używając druku lub innego środka masowej informacji, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10⁴.

W tym czasie SB, a niezależnie od niej także Zarząd II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego i Wojskowa Służba Wewnętrzna, przystąpiły do intensywnego rozpracowywania podziemia wydawniczego, sieci kolportażu, a także konspiracyjnych struktur Solidarności⁵. Działania Departamentu III MSW w tym zakresie koordynowało Biuro Studiów, powołane w czerwcu 1982 r.⁶ Aresztowania, rewizje, konfiskaty papieru, książek i materiałów poligraficznych miały doprowadzić do zniszczenia drugiego obiegu. Zatrzymanie na 48 godzin było często początkiem dalszych represji. Jeśli SB dysponowała jakimiś dowodami, zatrzymany otrzymywał sankcję prokuratorską i stawał przed sądem⁷.

Celem niniejszego artykułu jest omówienie represji karnych stosowanych wobec krakowskich działaczy niezależnego obiegu wydawniczego w okresie stanu wojennego. Ten aspekt nie był dotąd szerzej analizowany przez badaczy, którzy zwracali uwagę raczej na działania operacyjne aparatu represji PRL niż na sankcje prawne stosowane wobec wspomnianej grupy osób. W niniejszym artykule skupiono się na sprawach prowadzonych w związku z redagowaniem, drukowaniem oraz kolportowaniem podziemnych pism i druków zwartych, natomiast pominięto prześladowania osób drukujących i kolportujących ulotki i napisy o treści antypaństwowej. Wykorzystano metodę historyczną oraz analityczną. Oparto się głównie na źródłach znajdujących się w zbiorach Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. W celu wyjaśnienia czytelnikowi, jaką rolę odgrywali poszczególni działacze w krakowskim drugim obiegu wydawniczym, przy nazwiskach represjonowanych osób dodano krótkie przypisy zawierające notki biograficzne. Zrezygnowano natomiast z umieszczania takich przypisów przy nazwiskach adwokatów oraz sędziów i prokuratorów, ograniczając się do wyjaśnienia ich stanowiska w tekście głównym.

PROCESY I ICH SPECYFIKA

W okresie stanu wojennego krakowskie procesy polityczne toczyły się w trybie doraźnym przed Sądem Warszawskiego Okręgu Wojskowego, w siedzibie Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie, a po zawieszeniu stanu wojennego 31 grudnia 1982 r. – na mocy ustawy z 18 grudnia tegoż roku o szczególnej regulacji prawnej w okresie zawieszenia stanu wojennego – przed Sądem Wojewódzkim w Krakowie Wydział III Karny, Sądem Rejonowym dla Krakowa-Nowej Huty Wydział II Karny, Sądem Rejonowym dla Krakowa-Śródmieścia oraz Sądem Rejonowym dla Krakowa-Podgórze Wydział II

⁴ DzU 1981, nr 29, poz. 154, Dekret z dnia 12 XII 1981 r. o stanie wojennym.

⁵ *Jak wojskowe służby rozpracowywały „Solidarność”*, „Głos” 2006, nr 31.

⁶ A. Zybortowicz, *Niewidoczna władza: komunistyczne państwo policyjne w Polsce lat osiemdziesiątych* [w:] *Skryte oblicze systemu komunistycznego. U źródeł zła...*, red. R. Bäcker, P. Hübner, Warszawa 1997, s. 153–192; J. Błażejowska, *Papierowa rewolucja. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Polsce 1976–1989/1990*, Warszawa 2010, s. 196.

⁷ C. Kuta, *Niezależny ruch wydawniczy 1980–1989* [w:] *NSZZ „Solidarność” 1980–1989, t. 2: Ruch społeczny*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010, s. 303.

Karny. W przypadku rewizji wyroków rozstrzygały: Izba Wojskowa Sądu Najwyższego, a od 1983 r. Sąd Wojewódzki Wydział IV Karny-Rewizyjny.

Oskarżano z art. 46 i 48 dekretu o stanie wojennym. Początkowo robili to prokuratorzy z Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie, a od stycznia 1983 r. – z Prokuratury Wojewódzkiej w tym mieście.

Obrońcami w procesach politycznych krakowskich działaczy Solidarności i drugiego obiegu wydawniczego byli adwokaci: Andrzej Rozmarynowicz, Kazimierz Ostrowski, Stefan Kosiński, Andrzej Kubas, Andrzej Tarnawski, Andrzej Buczkowski, Krzysztof Bachmiński, Zbigniew Cichoń i Stanisław Węglarz.

Pierwszą sprawą karną, wszczętą w związku z prowadzeniem niezależnej działalności wydawniczej po 13 grudnia 1981 r., był proces Wojciecha Wiśniewskiego⁸. Mężczyzna został zatrzymany 24 stycznia 1982 r. w godzinach nocnych na Dworcu Głównym w Krakowie, gdy wracał z Warszawy, w której załatwiał sprawy związane z działalnością Polskiego Związku Alpinizmu. Podczas kontroli, oprócz ulotek, listy osób internowanych z Warszawy i oświadczenia prawników – pracowników Wydziału Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, znaleziono przy nim egzemplarze warszawskich pism podziemnych, m.in. „Tygodnika Wojennego”, „Informacji Solidarności”, „Robotnika”, „Biuletynu Informacyjnego NSZZ »Solidarność« Region Mazowsze”, „Wiadomości. Biuletynu NSZZ »Solidarność« Region Mazowsze” oraz pisma „Sumienie”⁹. Następnego dnia zastępca Wojskowego Prokuratora Garnizonowego w Krakowie mjr Jacek Betlejewski wydał postanowienie o wszczęciu śledztwa. Wiśniewskiego oskarżono o to, że „w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 24 stycznia 1982 r. w Krakowie i na terenie innych miejscowości, w celu rozpowszechniania fałszywych wiadomości gromadził, przewoził i przechowywał pisma nawołujące do nieposłuszeństwa wobec władz państwowych zawierające fałszywe informacje – których treść mogła wywołać niepokój publiczny lub rozruchy”¹⁰. Oskarżony złożył zażalenie na postanowienie prokuratury o prowadzeniu przeciw niemu śledztwa w trybie doraźnym i wniósł o zmianę trybu postępowania na zwykły. Początkowo zażalenie nie zostało uwzględnione przez Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego¹¹, który nie

⁸ Wojciech W. Wiśniewski (ur. 1957) – taternik, alpinista jaskiniowy, speleolog. W 1976 r. organizator przeżycia paryskiej „Kultury” z Austrii do Polski. W okresie 1980–1989 kierował Wydawnictwem W. Pracował także na rzecz innych struktur poligraficznych, m.in. od listopada 1980 r. sekretarz redakcji i wydawca „Wiadomości Krakowskich”. Od wiosny 1981 r. twórca i współpracownik wydawnictwa ABC (kierował jednym z pionów wydawniczych). Organizator i kierownik sieci kolportażowej wydawnictw podziemnych. Autor tekstów w prasie podziemnej i emigracyjnej. Zbierał i opracowywał wydawnictwa niezależne, autor bibliografii wydawnictw podziemnych. Współautor (z Cz. Brzozą, W. Bukowskim, A. Rolińskim i Z. Solakiem) książki *Solidarność Małopolska w podziemiu. Solidarność Regionu Małopolska w latach 1981–1989*, Kraków 1991. Od 1 II do 9 VI 1982 r. rozpracowywany przez Wydział V KW MO w Krakowie w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania (dalej: SOR) „Kurier”, od 27 I 1988 do 13 XII 1989 r. przez Wydział III-1/Inspektorat II WUSW w Krakowie w ramach SOR „Bojownik”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie w latach 1976–1990*, Kraków 2019 (wg indeksu).

⁹ AIPN, 1357/184/pdf, Akta w sprawie karnej przeciwko W. Wiśniewskiemu, Wykaz dowodów rzeczowych, k. 20–21; *ibidem*, Protokół oględzin, Kraków, 20 II 1982 r., k. 340–341.

¹⁰ *Ibidem*, Akt oskarżenia, Warszawa, 24 II 1982 r., k. 346–349.

¹¹ *Ibidem*, Postanowienie o nieuwzględnieniu zażalenia na postanowienie o prowadzeniu śledztwa w trybie postępowania doraźnego, Warszawa, 6 II 1982 r., k. 328–329.

uwzględnił także prośby Wiśniewskiego o uchylenie środka zapobiegawczego w postaci aresztu tymczasowego¹². Po kolejnych odwołaniach ostatecznie odstąpiono od prowadzenia postępowania w trybie doraźnym. 10 marca 1982 r. Wiśniewski został skazany na 1 rok i 3 miesiące więzienia oraz zobowiązany do pokrycia opłaty sądowej na rzecz Skarbu Państwa w wysokości 3 tys. zł¹³. W uzasadnieniu wyroku zaznaczono: „Odstępując od postępowania doraźnego w sprawie oskarżonego, Sąd miał na uwadze przede wszystkim to, że do rozpowszechniania fałszywych wiadomości nie doszło i że oskarżony swym działaniem nie spowodował dalszych szkodliwych następstw. Dlatego też nie można przyjąć, że w działaniu oskarżonego stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu jest szczególnie wysoki, uzasadniający wydanie wyroku w postępowaniu doraźnym”¹⁴. 15 marca obrońca, mec. Kosiński, złożył rewizję od wyroku, wnosząc o uniewinnienie swego klienta od zarzucanego mu czynu, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, przeprowadzenia dodatkowo dowodu z opinii lekarskiej i orzeczenia w innym składzie. Ponadto, w razie nieuwzględnienia wniosku rewizyjnego, wniósł o warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary więzienia¹⁵. Adwokat złożył także wniosek o uchylenie środka zapobiegawczego w postaci pobytu w areszcie śledczym. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego na mocy postanowienia z 21 maja 1982 r. nie uwzględnił wniosku¹⁶, natomiast Izba Wojskowa Sądu Najwyższego w Warszawie 29 lipca tego roku postanowiła o częściowym uwzględnieniu rewizji i zmianie zaskarżonego wyroku przez: „1. poprawienie kwalifikacji prawnej czynu na art. 48 ust. 3 w zw. z art. 48 ust. 2 dekretu z dnia 12.12.1981 r. o stanie wojennym, 2. złagodzenie wymierzonej oskarżonemu kary pozbawienia wolności do 7 miesięcy, i z tymi zmianami utrzymać w mocy”. Ponadto zasądził od oskarżonego opłatę na rzecz Skarbu Państwa za obie instancje w kwocie 2700 zł oraz zapłacenie kosztów postępowania odwoławczego¹⁷.

25 stycznia 1982 r. w mieszkaniu przy ul. Długiej w Krakowie, w którym znajdował się punkt kolportażowy „Biuletynu Małopolskiego”, w trakcie esbeckiej zasadzki zatrzymani zostali: Grzegorz Jakubowski¹⁸, Andrzej Komorowski¹⁹ (właściciel mieszkania), Adam

¹² *Ibidem*, Postanowienie Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie, Kraków, 5 III 1982 r., k. 373.

¹³ *Ibidem*, Wyrok Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie, Kraków, 10 III 1982 r., k. 401–404.

¹⁴ *Ibidem*, k. 403.

¹⁵ *Ibidem*, Rewizja do Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa, Kraków, 15 III 1982 r., k. 419.

¹⁶ *Ibidem*, Postanowienie Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie, Kraków, 21 V 1982 r., k. 440.

¹⁷ *Ibidem*, Wyrok w imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Kraków, 29 VII 1982 r., k. 476.

¹⁸ Grzegorz Jakubowski (ur. 1954) – kierowca w krakowskim Miejskim Przedsiębiorstwie Oczyszczania (MPO). Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”, członek Komitetu Założycielskiego przy MPO. Po 13 XII 1981 r. organizował pomoc dla rodzin osób internowanych, kolporter „Biuletynu Małopolskiego”. 26 I – 7 V 1982 r. rozpracowywany przez Wydział III-1/V KW MO w Krakowie w ramach SOR „Niespokojni”. Zob. C. Kuta, *Nieczurowane...*, według indeksu.

¹⁹ Andrzej Komorowski (ur. 1939) – lekarz weterynarii, wówczas kierownik pracowni w Zakładzie Higieny Weterynaryjnej w Krakowie, członek Komisji Założycielskiej NSZZ „Solidarność” w tym zakładzie. Zarejestrowany jako figurant SOR „Niespokojni”. Podejrzewany o współudział w technicznym przygotowaniu druków bezdebitowych. 1986–1989 rozpracowywany w ramach SOR „Pająk” prowadzonej przez Wydział III WUSW w Krakowie, a następnie przekazanej do Wydziału VI. Zob. AIPN Kr, 07/5177, Akta w sprawie G. Jakubowskiego i innych; Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/19069> (dostęp 9 III 2024 r.).

Kramarczyk²⁰, Edward Kubisiowski²¹, Cecylia Permuz²² i Ewa Swoboda-Lubowiecka²³. Podczas przeszukania znaleziono 434 egzemplarze pierwszego numeru „Biuletynu Małopolskiego”, przeznaczone do kolportażu. Zatrzymanych przewieziono do Komendy Wojewódzkiej MO (dalej: KW MO) w Krakowie. Następnego dnia przeszukano mieszkanie Tadeusza Świdzińskiego²⁴, w którym znaleziono jeden egzemplarz pierwszego numeru wspomnianego czasopisma oraz kilka różnych druków i maszynopisów. Prokuratura Garnizonowa w Krakowie wszczęła śledztwo i zastosowała tymczasowy areszt wobec Jakubowskiego, Kramarczyka, Kubisiowskiego i Świdzińskiego. Pozostałe osoby zostały zwolnione po 48 godzinach. Śledztwo zakończono 25 marca 1982 r. Akta sprawy wraz z aktem oskarżenia przekazano do postępowania w trybie doraźnym Sądowi Wojskowemu w Krakowie. Czterej aresztowani zostali oskarżeni z art. 46 i 48 dekretu o stanie wojennym o to, że „jako członkowie NSZZ »Solidarność«, wbrew postanowieniom dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, nie poniechali działalności związkowej, w ramach której brali udział w różnego rodzaju spotkaniach mających na celu reaktywowanie zakazanej działalności, zwłaszcza w zakresie inspirowania oporu wobec władzy państwowej, [a ponadto] w dniu 25 stycznia 1982 r., działając w celu rozpowszechniania fałszywych wiadomości mogących wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, usiłowali podjąć z nielegalnego punktu kolportażu tak zwany »Biuletyn Małopolski«, jednak zamierzonego skutku nie osiągnęli, z uwagi na ich zatrzymanie przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa KW MO w Krakowie”²⁵.

W dniu 14 kwietnia 1982 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego skazał ich na karę 3 lat więzienia, utratę praw publicznych na okres 2 lat oraz opłatę na rzecz Skarbu Państwa w kwocie 4200 zł. W uzasadnieniu wyroku argumentowano: „Wina oskarżonych nie ulega wątpliwości. Wymierzając karę, Sąd poczytał wszystkim oskarżonym za okolicz-

²⁰ Adam Kramarczyk (ur. 1941) – inżynier budownictwa. Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”, zakładał Międzyzakładowy Komitet Założycielski Kraków. Autor artykułów publikowanych w pismach „Solidarność” i „Goniec Małopolski”, kolporter. Po 13 XII 1981 r. organizował podziemne struktury Solidarności. 26 I – 7 V 1982 r. rozpracowywany przez Wydział III-1/V KW MO w Krakowie w ramach SOR „Niespokojni”. Zob. E. Pietrzyk-Dąbrowska, Kramarczyk Adam [w:] *Encyklopedia „Solidarności”. Opozycja w PRL 1976–1989* (dalej: *Encyklopedia...*), t. 4, red. nauk. J. Olaszek i in., Warszawa 2020, s. 209–210.

²¹ Edward Kubisiowski (1944–2011) – w latach 1971–1983 malarz-dekarz w krakowskim Przedsiębiorstwie Gospodarki Mieszkaniowej Śródmieście. Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”, od lipca 1981 r. członek Zarządu Regionu (dalej: ZR) Małopolska. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w tworzenie Regionalnej Komisji Wykonawczej (dalej: RKW) Małopolska, kolporter podziemnych pism. 26 I – 7 V 1982 r. rozpracowywany przez Wydział III-1/V KW MO w Krakowie w ramach SOR „Niespokojni”. Zob.: Kubisiowski Edward Antoni, oprac. C. Kuta, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2012, nr 36, s. 259–263; C. Kuta, *Kubisiowski Edward* [w:] *Encyklopedia...*, t. 4, s. 217.

²² Cecylia Permuz (ur. 1939) – pracownik administracyjny w krakowskim Przedsiębiorstwie Gospodarki Mieszkaniowej Śródmieście. Członek NSZZ „Solidarność”. 26 I – 7 V 1982 r. rozpracowywana przez Wydział III-1/V KW MO w Krakowie w ramach SOR „Niespokojni”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

²³ Ewa Swoboda-Lubowiecka (ur. 1952) – prawnik, podejrzewana o współudział w technicznym przygotowaniu wianu druków bezdebitowych, w tym „Biuletynu Małopolskiego”. Zob. AIPN Kr, 07/5177.

²⁴ Tadeusz Świdziński (ur. 1945) – doktor psychologii, 1975–1981 adiunkt, od 1982 r. prodziekan Wydziału Turystyki i Rekreacji w Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie. Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”. Po 13 XII 1981 r. kolporter podziemnych pism, od 1982 r. członek redakcji „Biuletynu Małopolskiego”. 26 I – 7 V 1982 r. rozpracowywany przez Wydział III-1/V KW MO w Krakowie w ramach SOR „Niespokojni”. Zob. H. Żwirska, E. Pietrzyk-Dąbrowska, *Świdziński Tadeusz* [w:] *Encyklopedia...*, t. 4, s. 478.

²⁵ AIPN Kr, 07/5177, Akta w sprawie G. Jakubowskiego i innych, Akt oskarżenia przeciwko T. Świdzińskiemu, A. Kramarczykowi, E. Kubisiowskiemu, G. Jakubowskiemu, Kraków, 25 III 1982 r., k. 174–175.

ność obciążającą szczególnie wysoki stopień społecznego niebezpieczeństwa popełnionego czynu, polegający na konspiracyjnym działaniu w wykraczającym podmiotowo poza oskarżonych gronie osób oraz podjęcie działań zmierzających do rozpowszechnienia aż czterystu trzydziestu czterech egzemplarzy nielegalnego wydawnictwa”²⁶.

Wiesław Zabłocki, relacjonując ten proces w książce *Stan wojenny w Małopolsce*, dokumentującej jego bezprawie, pisał: „Przed Wojskową Prokuraturą Garnizonową przy Rakowickiej dwukrotnie zbierał się tłum młodych ludzi usiłujących na własne oczy zobaczyć, jak działa system sprawiedliwości podczas wojny, którą rządzący wydali narodowi. Widzowie nie zawiedli się: przebieg rozprawy, zeznania oskarżonych, wystąpienia obrońców (Ostrowskiego, Kosińskiego, [Mariana] Owcy i Buczkowskiego) jednoznacznie potwierdziły niejasność, naciąganie argumentów oraz kompromitujący poziom aktu oskarżenia płk. Jerzego Drabika z Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie. Sąd orzekał w składzie: przewodniczący por. Roman Dryk, sędziowie – [mjr Edward] Jastrzębski i [ppor. Leszek] Piętniewicz. Oskarżał prokurator [kpt. Marek] Gąciarz. W toku przewodu nie interesowały ich sprawy społeczne, obywatelskie, polityka, mówiono za to wiele o »dowodach« [...]. Ale na zapleczu i tak czaił się nieproporcjonalnie wysoki wyrok... Dla wszystkich, którzy sforsowali kordon milicji przed salą rozpraw, proces stanowił prawdziwą lekcję pokazową tak zwanej specjalistycznej praworządności. [...] Kruchość materiału dowodowego ugruntowała wśród młodzieżowej publiczności przekonanie, że polski sąd jednak się nie zhańbi i rozprawa zakończy się uniewinnieniem, tym bardziej że obrońcy bezspornie wykazali kompletną niespójność aktu oskarżenia. Sąd udał się na naradę. Prawomocny wyrok zapadł szybko, ponieważ zbliżała się pora obiadowa. Świdziński, Kramarczyk, Kubisiowski i Jakubowski zostali skazani na karę po trzy lata więzienia, dwuletnią utratę praw publicznych oraz grzywny. Rodzinie i znajomym pozwolono się jeszcze naprędce pożegnać, pod warunkiem że nie będą płakać, co sprawdzała milicja [sic! – C.K.]. Z tej sali i z tego gmachu nasi skazani koledzy zabrali w pamięci znak wiktorii, jakim ich żegnaliśmy. W uszach dźwięczało Miłoszowskie »... nie bądź bezpieczny – poeta pamięta. Spisane będą czyny i rozmowy«”²⁷.

24 lutego 1982 r. naczelnik Wydziału Śledczego KW MO w Krakowie mjr Jan Nogiewicz skierował do Prokuratury Garnizonowej w Krakowie wniosek o wszczęcie śledztwa w trybie doraźnym z art. 48 ust. 3 dekretu o stanie wojennym przeciwko Janowi Miętce²⁸, który został zatrzymany dzień wcześniej, gdy usiłował wnieść na teren Kombinat Huty im. Lenina 23 egzemplarze „Biuletynu Małopolskiego”²⁹. Tego samego dnia podprokurator Prokuratury Wojewódzkiej w Krakowie por. Krzysztof Banaś wydał postanowienie o wszczęciu śledztwa oraz tymczasowym aresztowaniu Miętki³⁰. W toku śledztwa stwierdzono, że „podejrzany prowadził swą działalność nie indywidualnie, a w zorganizowanej grupie”. Ustalono, że

²⁶ AIPN Kr, 97/932, Wyrok w imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Kraków, 14 IV 1982 r., k. 76.

²⁷ W. Zabłocki, *Stan wojenny w Małopolsce*, Kraków 1994, s. 117.

²⁸ Jan Miętka (ur. 1944) – wówczas suwnicowy w Hucie im. Lenina (dalej: HiL). Po 13 XII 1981 r. kolporter wydawnictw podziemnych, w związku z tym rozpracowywany w ramach SOR „Ziele” prowadzonej od 25 II do 13 XII 1982 r. przez Wydział V KW MO w Krakowie. Zob. AIPN Kr, 97/962, Akta postępowania w sprawie Jana Miętki i Wojciecha Ciuły; Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/582644> (dostęp 9 III 2024 r.).

²⁹ AIPN Kr, 97/962, Wniosek o wszczęcie śledztwa, Kraków, 24 II 1982 r., k. 5.

³⁰ *Ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 24 II 1982 r., k. 6–7; *ibidem*, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, Kraków, 24 II 1982 r., k. 8–9.

egzemplarze „Biuletynu Małopolskiego” przekazywał Miętce Wojciech Ciuła³¹. W związku z tym także wobec niego wszczęto śledztwo i wydano postanowienie o tymczasowym aresztowaniu³². Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego na mocy wyroku z 16 kwietnia 1982 r. uznał obu oskarżonych za winnych popełnienia zarzucanego im czynu, czyli tego, że „w lutym 1982 r. w Krakowie, działając wspólnie i w porozumieniu, w celu rozpowszechniania fałszywych informacji, gromadzili, przechowywali i przynosili wydawany nielegalnie tzw. »Biuletyn Małopolski« i inne pisma, których treść mogła wywołać niepokój publiczny lub rozruchy”, i skazał ich na kary po 3 lata pozbawienia wolności oraz karę dodatkową pozbawienia praw publicznych na okres 2 lat. Zasądził także od nich po 4200 zł tytułem opłaty i obciążył kosztami postępowania, które mieli zapłacić w częściach równych³³. 7 stycznia 1983 r. ten sam sąd przychylił się do prośby Miętki o ułaskawienie. Rada Państwa na podstawie uchwały z 5 kwietnia tegoż roku zezwoliła na warunkowe zwolnienie go z odbycia reszty kary pozbawienia wolności z wyznaczeniem okresu próby na 3 lata³⁴. Podobnie postąpiono wobec Ciuły – 15 kwietnia 1983 r. Sąd przychylił się do jego prośby o ułaskawienie, a Rada Państwa na podstawie uchwały z 8 czerwca zezwoliła na warunkowe zwolnienie z odbycia reszty kary pozbawienia wolności z wyznaczeniem okresu próby na 3 lata³⁵. 13 kwietnia 1984 r. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego na podstawie art. 4 ustawy o amnestii z dnia 21 lipca 1983 r. postanowiła uwzględnić rewizję nadzwyczajną wniesioną przez prezesa Izby Wojskowej Sądu Najwyższego i darować obu skazanym kary więzienia i pozbawienia praw publicznych oraz pominąć zwrot o skróceniu okresów próby do dnia 31 grudnia 1985 r.³⁶

20 marca 1982 r., w trakcie drukowania wydawnictw bezdebitowych sygnowanych przez Oficynę Wydawniczą Młodych „Ślad” w piwnicy budynku przy ulicy Kazimierza Wielkiego, zatrzymano licealistów Andrzeja Fischera³⁷ i Tomasza Strutyńskiego³⁸. 22 marca prokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie ppor. Eugeniusz

³¹ Wojciech Ciuła (ur. 1954) – pracownik Zespołu Opieki Zdrowotnej w Nowej Hucie, kolporter wydawnictw podziemnych. Rozpracowywany w ramach SOR „Ziele” prowadzonej od 25 II do 13 XII 1982 r. przez Wydział V KW MO w Krakowie. Zob. AIPN Kr, 97/962; Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/563937> (dostęp 9 III 2024 r.).

³² AIPN Kr, 97/962, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 17 III 1982 r., k. 21–22; *ibidem*, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu, Kraków, 17 III 1982 r., k. 25–26.

³³ *Ibidem*, Wyrok Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie, Kraków, 16 IV 1982 r., k. 56–65.

³⁴ *Ibidem*, Postanowienie Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie, Warszawa, 7 I 1983 r., k. 67; *ibidem*, Uchwała Rady Państwa z 5 IV 1983 r., k. 69.

³⁵ *Ibidem*, Postanowienie Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie, Warszawa, 15 IV 1983 r., k. 70; *ibidem*, Uchwała Rady Państwa z 8 VI 1983 r., k. 72.

³⁶ *Ibidem*, Postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa, Warszawa, 13 IV 1984 r., k. 76–77.

³⁷ Andrzej Fischer (ur. 1962) – wówczas uczeń VIII LO w Krakowie. Od 1980 r. członek grupy młodzieżowej współpracującej z krakowskimi strukturami KPN. Drukarz i kolporter wydawnictw podziemnych. W 1981 r. aktywny w Ruchu Odnowy Szkół Średnich. Współzałożyciel niezależnej Oficyny Wydawniczej Młodych „Ślad”. Po 13 XII 1981 r. kontynuował podziemną działalność poligraficzną, drukując m.in. pismo „Niepodległość”. Uczestnik Marszów Szlakiem I Kompanii Kadrowej (za udział w marszu w sierpniu 1984 r. ukarany grzywną). Wiceprzewodniczący do spraw organizacyjnych w zarządzie Komitetu Opieki nad Kopcem Józefa Piłsudskiego. Zob. AIPN Kr, 07/5238, Akta śledztwa przeciwko Andrzejowi Fischerowi i innym; *Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie 1979–1990. Wybór dokumentów*, oprac. M. Kasprzycki, Kraków 2009 (seria „Bezpieka przeciw Małopolanom”, t. 3), s. 233, przyp. 1; <https://odznaczeni-kwis.ipn.gov.pl/persons/view/eeb8c8ee-1b2a-456f-b6f8-e37939e09419> (dostęp 7 III 2024 r.).

³⁸ Tomasz Strutyński (1963–2021) – wówczas uczeń II LO w Krakowie. 1980–1981 aktywny w Ruchu Odnowy Szkół Średnich w tym mieście. Drukarz w drukarni rolniczej Solidarności. Współtwórca niezależnej Oficyny Wydawniczej Młodych „Ślad”. Po wprowadzeniu stanu wojennego wydawca biuletynu „Niepodległość”. Zob. <https://odznaczeni-kwis.ipn.gov.pl/persons/view/a8fb2925-5059-47cb-8ae8-a7c3bd883950> (dostęp 7 III 2024 r.).

Wolnik wszczął wobec nich śledztwo z art. 48 dekretu o stanie wojennym, zarzucając, że „gromadzili, przechowywali i sporządzali drukiem, celem rozpowszechniania, materiały zawierające fałszywe wiadomości mogące wywołać rozruchy lub niepokój publiczny”³⁹. Podczas przesłuchania w prokuraturze aresztowani odmówili odpowiedzi na pytania⁴⁰. Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie, na mocy wyroku z 26 maja 1982 r., skazał Fischera na 1 rok więzienia, a Strutyńskiego na 1,5 roku, w obu wypadkach w zawieszeniu na 3 lata i zaliczając na poczet kary okres tymczasowego aresztowania od 20 marca do 26 maja 1982 r. Ponadto od pierwszego ze skazanych zasądzono na rzecz Skarbu Państwa kwotę 1800 zł, a od drugiego – 3 tys. zł, obu też obciążono kosztami postępowania w sprawie, oddano pod nadzór kuratora sądowego i zobowiązano do kontynuowania nauki lub – w przypadku Strutyńskiego – podjęcia pracy⁴¹. 14 września 1983 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego, po rozpoznaniu sprawy Strutyńskiego, wydał decyzję o zastosowaniu amnestii, darowaniu kary więzienia i uchyleniu dozoru kuratora⁴².

Po mszy św. odprawionej na Rynku Głównym 13 kwietnia 1982 r. zatrzymano Andrzeja Załuskiego⁴³ z pisma „Zomorządność”, wydawanego przez Koło Oporu Społecznego 241 Obszar Południe. W zasadzkę, którą funkcjonariusze aparatu represji zorganizowali dzień później w jego mieszkaniu, wpadli Waldemar Czyż⁴⁴ i Witold

³⁹ AIPN Kr, 07/5238, Akta śledztwa przeciwko A. Fischerowi i innym, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 22 III 1982 r., k. 47–48; *ibidem*, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów, Kraków, 22 III 1982 r., k. 49.

⁴⁰ AIPN Kr, 07/5238, Protokół przesłuchania podejrzanego T. Strutyńskiego, Kraków, 26 III 1982 r., k. 61; *ibidem*, Protokół przesłuchania podejrzanego A. Fischera, Kraków, 26 III 1982 r., k. 63.

⁴¹ Sprawa Fischera: AIPN Kr, 84/3203, Wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie, Kraków, 26 V 1982 r., k. 128–129; sprawa Strutyńskiego: AIPN Kr, 97/989, Akta nadzoru w sprawie przeciwko T. Strutyńskiemu, Wyrok Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie, Kraków, 26 V 1982 r., k. 28. Zob. też AIPN Kr, 07/5238, Meldunek o wyroku I instancji, Kraków, 27 V 1982 r., k. 118.

⁴² AIPN Kr, 97/989, Postanowienie Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie, Warszawa, 14 IX 1983 r., k. 42.

⁴³ Andrzej Załuski (ur. 1963) – wówczas uczeń technikum elektrycznego w Krakowie, członek KPN. 1980–1981 wolontariusz w Sekcji Informacji ZR Małopolska. Po 13 XII 1981 r. w tajnych strukturach KPN, twórca KOS 241 oraz pisma „Zomorządność”, jego wydawca, drukarz, kolporter i jeden z redaktorów naczelnych. 1983–1989 zajmował się pozyskiwaniem informacji, nasłuchem radiowym, drukiem i kolportażem, a także organizowaniem współpracy pomiędzy różnymi strukturami podziemnymi. Zob. AIPN Kr, 07/5192, Akta kontrolno-śledcze przeciwko A. Załuskiemu i innym; *Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie ...*, s. 311, przyp. 4.

⁴⁴ Waldemar Czyż (ur. 1942) – w latach 1964–1970 student historii na UJ. W marcu 1968 r. uczestnik protestów studenckich w Krakowie. Od lat siedemdziesiątych zaangażowany w działalność opozycyjną. 1980–1981 pracownik Muzeum Książąt Czartoryskich. Członek Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w tej instytucji. W 1981 r. pracownik etatowy ZR Małopolska (dokumentował działalność związku, prowadząc Centrum Dokumentacji). Autor (obok J.T. Nowaka, Z. Solaka i R. Terleckiego) wznawianego kilkakrotnie niezależnego opracowania *Czego nie ma w podręcznikach... Historia*. Po 13 XII 1981 r. ukrywał się. Aresztowany 16 IV 1982 r. za przechowywanie ulotek. Po zwolnieniu nadal prowadził działalność podziemną. 1983–1985 pracownik Sekcji Ewidencji Majątku UJ. Od czerwca 1985 r. sekretarz w Instytucie Języka Polskiego PAN, w październiku tego roku, w związku z częstymi zatrzymaniami przez MO i SB, zmuszony do rezygnacji z pracy. Utrzymywał się z pracy dorywczej, m.in. przepisywał teksty, wykonywał różne prace edytorskie. Od jesieni 1985 r. redaktor naczelny podziemnego pisma „Solidarność Grzegórzecka”, publikował też w prasie podziemnej, m.in. w „Hutniku” i „Obserwatorze Wojennym” (pisał pod pseudonimami „Krzysztof Wiecheć”, „Mieczysław Kaciński”, „Strefling”). Współpracownik Tajnej Komisji Robotniczej Hutników. Po 1990 r. m.in. redaktor techniczny w wydawnictwie Universitas (1990–1991), archiwista i redaktor techniczny „Zeszytów Interwencji Kryzysowej” w Wojewódzkim Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Krakowie (1991–1997). 24 XII 1968 – 11 VIII 1981 r. rozpracowywany przez Wydział III KW MO w Krakowie w ramach kwestionariusza ewidencyjnego ze względu na aktywny udział w protestach w marcu 1968 r., a następnie działalność opozycyjną w latach siedemdziesiątych. 15 IX 1981 – 30 VIII 1984 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach KE, z racji kontynuowania

Tukałło⁴⁵. Wszyscy zostali aresztowani i 16 kwietnia Wojskowa Prokuratura Garnizonowa wszczęła przeciwko nim śledztwo. Załuskiemu zarzucono, że „w okresie od 13 grudnia 1981 r. w Krakowie, działając przestępstwem ciągłym, celem rozpowszechniania sporządzał przy użyciu maszyny do pisania i powielacza, a następnie rozpowszechniał i przekazywał do rozpowszechniania, pisma o treści skierowanej na osłabienie gotowości obronnej Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej oraz pisma zawierające fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy”⁴⁶. Czyża i Tukałłę oskarżono o to, że „w czasie trwania stanu wojennego posiadali i przechowywali pisma zawierające fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy”⁴⁷. 9 czerwca 1982 r. Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Krakowie umorzyła śledztwo wobec Czyża i Tukałły z uwagi na brak dowodów winy i uchyliła wobec nich areszt tymczasowy⁴⁸, natomiast Załuski został uniewinniony 11 sierpnia tegoż roku przez Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego⁴⁹.

17 kwietnia 1982 r. funkcjonariusze SB podczas interwencji zastali Wojciecha Ornata⁵⁰ i Grzegorza Ciepłego⁵¹ w momencie, kiedy drukowali pismo „Wolny Głos” w mieszkaniu tego ostatniego przy ul. Stradom⁵². Tego samego dnia wszczęto przeciwko nim sprawę karną. Na podstawie adresów zapisanych w notatniku znalezionym podczas przeszukania aresztowano i przesłuchano kilkunastu licealistów. Prowadzący sprawę funkcjonariusze SB, Kazimierz Ślusarczyk i Marek Dwurażny, obchodzili się z nimi wyjątkowo brutalnie. Siedemnastoletnią Elżbietę Szymczyk⁵³ rozebrano do naga. Była zamykana w celi

działalności opozycyjnej i wydawniczej. Zob.: AIPN Kr 010/12114, Materiały dotyczące W. Czyża; A. Gliksman, *Leksykon ludzi małopolskiej „Solidarności”*, t. 2, Kraków 2017, s. 67–68.

⁴⁵ Witold Tukałło (ur. 1943) – 1981–1983 inspektor nadzoru w Zarządzie Inwestycji Żeglugi Śródlądowej w Krakowie. Członek KPN i Komitetu Opieki nad Kopcem Józefa Piłsudskiego, organizator i uczestnik Marszów Szlakiem I Kompanii Kadrowej. SB próbowała zwerbować go do współpracy, od 27 V 1980 do 9 VIII 1982 r. bez powodzenia rozpracowywany przez Wydział III-A KW MO w Krakowie jako kandydat na tajnego współpracownika. Po wprowadzeniu stanu wojennego organizował struktury konspiracyjne, był członkiem redakcji, drukarzem i kolporterem pisma „Zomorządność”. Drukował i kolportował także pismo „Niepodległość”. W 1988 r. wyemigrował z rodziną do USA. Zob. AIPN Kr, 04/56, SOS „Kawiarze”; *Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie...*, s. 311, przyp. 18.

⁴⁶ AIPN Kr, 07/5192, Akta kontrolno-śledcze przeciwko A. Załuskiemu i innym, k. 116; AIPN Kr, 97/1001, Akta nadzoru w sprawie przeciwko A. Załuskiemu, Akt oskarżenia przeciwko A. Załuskiemu, Kraków, 12 VII 1982 r., k. 45.

⁴⁷ AIPN Kr, 97/1001, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 16 IV 1982 r., k. 15.

⁴⁸ *Ibidem*, Postanowienie o częściowym umorzeniu śledztwa w sprawie W. Czyża i uchyleniu środka zapobiegawczego – tymczasowego aresztowania, Kraków, 9 VI 1982 r., k. 30–32; *ibidem*, Postanowienie o częściowym umorzeniu śledztwa w sprawie W. Tukałły i uchyleniu środka zapobiegawczego – tymczasowego aresztowania, Kraków, 9 VI 1982 r., k. 34–36.

⁴⁹ AIPN Kr, 97/1001, Wyrok Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego, Kraków, 11 VIII 1982 r., k. 58–63.

⁵⁰ Wojciech Ornat (ur. 1963) – wówczas uczeń liceum. Od 13 IV 1982 do 13 VI 1983 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO w Krakowie w ramach SOS/SOR „Drukarz”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

⁵¹ Grzegorz Ciepły (ur. 1963) – wówczas uczeń liceum. Po 1990 r. m.in. właściciel krakowskiego wydawnictwa Vis-à-vis Etiuda. 13 IV 1982 – 13 VI 1983 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO w Krakowie w ramach sprawy operacyjnego sprawdzenia (dalej: SOS)/SOR „Drukarz”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

⁵² AIPN Kr, 84/3213/pdf, Akta w sprawie przeciwko G. Ciepłemu, Notatka urzędowa z rozmowy przeprowadzonej z G. Ciepłym, Kraków, 18 IV 1982 r., k. 33–37; *ibidem*, Notatka urzędowa z rozmowy przeprowadzonej z W. Ornatem, Kraków, 18 IV 1982 r., k. 38–41.

⁵³ Elżbieta Szymczyk (ur. 1963) – wówczas uczennica liceum. Ze względu na działalność opozycyjną w organizacji młodzieżowej Ruch Odnowy Szkół Średnich, udział w demonstracjach od 15 IV 1982 r. rozpracowywana w ramach SOS „Ślad” prowadzonej przez Wydział III-1 KW MO w Krakowie do 2 IX 1985 r. Zob. Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/111062> (dostęp 9 III 2024 r.).

z prostytutkami, gdzie zmuszano ją do mycia pojemnika z nieczystościami⁵⁴. 13 maja 1982 r. do odrębnego postępowania wyłączono materiały dotyczące Ciepłego⁵⁵. Presja wywierana na niego podczas śledztwa spowodowała, że 19 kwietnia przyznał się do przechowywania, sporządzania i gromadzenia „Wolnego Głosu”, natomiast nie przyznał się do rozpowszechniania tego czasopisma⁵⁶. Podczas kolejnych przesłuchań 28 i 29 kwietnia powiedział, że powielanie pisma zaproponowała mu Elżbieta Karkosza⁵⁷, współzałożycielka wydawnictwa KOS, od której otrzymał do sprzedaży egzemplarze książki Gustawa Herlinga-Grudzińskiego *Księżę Niezłomny*, nabywane następnie przez jego kolegów, m.in. Ornata i Marka Miętke⁵⁸. Dodał, że na początku kwietnia 1982 r. „Wolny Głos” powiełał wspólnie z Karkoszą i Miętką w mieszkaniu tego ostatniego przy ul. Batorego⁵⁹. Podczas konfrontacji przeprowadzonej 7 czerwca Karkosza wyparła się znajomości z Ciepłym, który oświadczył, że nie brała ona udziału w powielaniu „Wolnego Głosu” ani nie dostarczała żadnych materiałów drukarskich⁶⁰. Podczas kolejnego przesłuchania, 11 czerwca, Ciepły potwierdził po raz kolejny znajomość z Karkoszą, lecz także zeznał, że nie uczestniczyła ona w drukowaniu czasopisma, podobnie jak jego szkolny kolega Miętka, na którego wskazał podczas wcześniejszego przesłuchania. Swoje wcześniejsze zeznania tłumaczył zdenerwowaniem⁶¹. Natomiast Ornat, przesłuchiwany 19 kwietnia 1982 r., przyznał się do drukowania „Wolnego Głosu”, ale nie do autorstwa zamieszczonych w nim tekstów⁶².

W rezultacie Ornat został oskarżony o to, że „sporządził, gromadził i przechowywał w celu rozpowszechniania nielegalne wydawnictwo »Wolny Głos« i inne druki zawierające fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy oraz rozpowszechniał te wiadomości, udostępniając przedmiotowe wydawnictwa osobom trzecim”⁶³. O to samo oskarżono Ciepłego, któremu ponadto zarzucono składanie fałszywych zeznań dotyczących Karkoszy i Miętki⁶⁴. 28 czerwca 1982 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego skazał Ornata na 1 rok więzienia w zawieszeniu na 3 lata, zaliczając w poczet kary tymczasowy areszt od 17 kwietnia. Ponadto obciążył go kosztami sądowymi w wysokości 1800 zł

⁵⁴ C. Kuta, *Nieczenzurowane...*, s. 590–591.

⁵⁵ AIPN Kr, 096/964/pdf, Akta w sprawie G. Ciepłego, Meldunek o wszczęciu postępowania, Kraków, 21 V 1982 r., k. 28; AIPN Kr, 07/5219/pdf, Akta w sprawie śledztwa przeciwko G. Ciepłemu, Postanowienie o wyłączeniu materiałów do odrębnego postępowania, Kraków, 13 V 1982 r., k. 7.

⁵⁶ AIPN Kr, 84/3213/pdf, Protokół przesłuchania podejrzanego G. Ciepłego, Kraków, 19 IV 1982 r., k. 56.

⁵⁷ AIPN Kr, 84/3213/pdf, Protokół przesłuchania podejrzanego G. Ciepłego, Kraków, 28 IV 1982 r., k. 97–102. Elżbieta Karkosza (ur. 1953) – ekonomistka. Od 17 VIII 1983 do 24 VIII 1989 r. zarejestrowana przez Wydział V WUSW w Krakowie jako TW „Monika” (nr rej. Kr 27759). Nie zachowała się aniteczka personalna, aniteczka pracy. Zob. Zapisy ewidencyjne dotyczące E. Karkoszy na kartach z kartotek AIPN Kr, 00142/1, AIPN Kr, 085/1; AIPN Kr, 00201/1, Zapis w dzienniku rejestracyjnym KW MO / WUSW w Krakowie (nr rej. 27759); AIPN Kr, 00195/2, Zapis w dzienniku archiwalnym KW MO / WUSW w Krakowie, dział I.

⁵⁸ AIPN Kr, 84/3213/pdf, Protokół przesłuchania podejrzanego G. Ciepłego, Kraków, 29 IV 1982 r., k. 189. Marek Miętka (ur. 1960) – wówczas uczeń, zaangażowany w niezależną działalność wydawniczą. Zob. C. Kuta, *Nieczenzurowane...*, według indeksu.

⁵⁹ AIPN Kr, 84/3213/pdf, Protokół przesłuchania podejrzanego G. Ciepłego, Kraków, 29 IV 1982 r., k. 191.

⁶⁰ *Ibidem*, Protokół konfrontacji, Kraków, 7 VI 1982 r., k. 199–200.

⁶¹ *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka G. Ciepłego, Kraków, 11 VI 1982 r., k. 202.

⁶² *Ibidem*, Protokół przesłuchania podejrzanego W. Ornata, Kraków, 19 IV 1982 r., k. 68.

⁶³ AIPN Kr, 97/1004, Akta nadzoru w sprawie W. Ornata, Akt oskarżenia przeciwko W. Ornatowi, Kraków, 17 VI 1982 r., k. 54.

⁶⁴ AIPN Kr, 84/3213/pdf, Akt oskarżenia przeciwko G. Ciepłemu, Kraków, 22 VI 1982 r., k. 210.

oraz zobowiązał do kontynuowania nauki lub podjęcia stałej pracy zarobkowej i oddał pod dozór kuratora sądowego. Sąd orzekł również przepadek dowodów rzeczowych⁶⁵. Kilka dni później, 5 lipca 1982 r., Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie skazał Ciepłego na karę łączną 5 miesięcy więzienia oraz obciążył kosztami postępowania w wysokości 1200 zł⁶⁶. Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Krakowie zażądała rewizji wyroku „w części dotyczącej orzeczenia o karze, przez wymierzenie oskarżonemu odpowiednio surowszej kary dwóch lat pozbawienia wolności”⁶⁷. 27 sierpnia 1982 r. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego odrzuciła rewizję prokuratora, natomiast na prośbę obrońcy zmieniła wyrok, uniewinniając Ciepłego i warunkowo zawieszając wykonanie zasądzonej mu kary⁶⁸.

W powyższej sprawie Karkoszę i Miętę przesłuchano w charakterze świadków. 27 maja 1982 r. wszczęto przeciwko nim odrębne śledztwo, odstępując od prowadzenia sprawy w trybie doraźnym⁶⁹. 16 czerwca śledztwo to zostało umorzone z braku dowodów winy. W związku z tym uchylono areszt tymczasowy wobec Miętki i dozór milicyjny wobec Karkoszy⁷⁰.

24 kwietnia 1982 r. Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Krakowie wszczęła śledztwo przeciwko Krystynie Piotrowskiej⁷¹, a dwa dni później oddano ją pod dozór milicyjny. Została ona oskarżona o to, że „jako były sekretarz Komisji Zakładowej NSZZ »Solidarność« przy Obwodzie Lecznictwa Kolejowego PKP, nie zaniechała działalności związkowej mimo prawnego zawieszenia działalności tego związku, lecz gromadziła, przechowywała i przekazywała różnego rodzaju nielegalne wydawnictwa i broszury zawierające w swej treści fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy, działając tym samym w celu ich rozpowszechnienia”⁷². Zarzucono jej kolportowanie ulotek i przekazywanie Lechowi Ottomańskiemu⁷³ pisma „Kronika Małopolska”. 12 sierpnia 1982 r. przedstawiono zarzuty także Ottomańskiemu, którego oskarżono o to, że „jako członek organizacji związkowej NSZZ »Solidarność« przy Przedsiębiorstwie Wagonów Sypialnych i Restauracyjnych »Wars« w Krakowie nie zaniechał działalności związkowej, mimo prawnego zawieszenia działalności tego związku”, a ponadto gromadził i kolportował ulotki oraz publikacje, które otrzymał od Piotrowskiej⁷⁴. Na mocy wyroku Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie z 21 września 1982 r. obydwój

⁶⁵ AIPN Kr, 97/1004, Wyrok w sprawie W. Ornata, Kraków, 28 VI 1982 r., k. 70.

⁶⁶ AIPN Kr, 97/1025/pdf, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko G. Ciepłemu, Wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie, Kraków, 5 VII 1982 r., k. 25–30.

⁶⁷ AIPN Kr, 97/1025/pdf, Rewizja Podprokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie na niekorzyść G. Ciepłego, Kraków, 12 VII 1982 r., s. 31–33.

⁶⁸ AIPN Kr, 97/1025/pdf, Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa, Warszawa, 27 VIII 1982 r., k. 47–51.

⁶⁹ AIPN Kr, 07/5218, Akta kontrolne śledztwa przeciwko M. Miętce i E. Karkoszy, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 27 V 1982 r., k. 6–7.

⁷⁰ *Ibidem*, Postanowienie o umorzeniu śledztwa, Kraków, 16 VI 1982 r., k. 55.

⁷¹ Krystyna Piotrowska Biesiekierska (ur. 1932) – technik farmaceuta, sekretarz Komisji Zakładowej (dalej: KZ) NSZZ „Solidarność” przy Obwodzie Lecznictwa Kolejowego PKP. Po 13 XII 1981 r. zaangażowana w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. AIPN Kr, 97/1008, Akta śledztwa przeciwko L. Ottomańskiemu i K. Piotrowskiej.

⁷² AIPN Kr, 97/1008, Akt oskarżenia, 27 V 1982 r., k. 9–11.

⁷³ Lech Ottomański (ur. 1947) – chemik, laborant, wówczas zatrudniony w Przedsiębiorstwie Wagonów Sypialnych i Restauracyjnych „Wars”, członek NSZZ „Solidarność” w tym zakładzie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/116847> (dostęp 9 III 2024 r.).

⁷⁴ AIPN Kr, 97/1008, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów, Kraków, 12 IV 1982 r., k. 28–33.

zostali skazani na 1 rok więzienia w zawieszeniu na 3 lata, karę grzywny (Ottomański – 10 tys. zł, Piotrowska – 5 tys. zł, oboje z zamianą, w wypadku nieuiszczenia jej w terminie, na zastępczą karę pozbawienia wolności, z przyjęciem, że dzień pozbawienia wolności jest równoważny grzywnie w kwocie 500 zł). Zasadzono od nich także opłatę na rzecz Skarbu Państwa (Ottomański 3800 zł, Piotrowska 2800 zł) jako pokrycie kosztów postępowania⁷⁵.

Obrońca Piotrowskiej, mec. Owca, zaskarżył wyrok i wniósł o „uniewinnienie oskarżonej od czynu zarzucanego jej aktem oskarżenia, o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I Instancji”⁷⁶. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego w Warszawie utrzymała wyrok w mocy, a ponadto zasądziła od oskarżonej opłatę na rzecz Skarbu Państwa za postępowanie odwoławcze w kwocie 5600 zł oraz koszty tego postępowania⁷⁷.

19 czerwca 1982 r. aresztowani zostali Wojciech Aleksandrowicz⁷⁸ i Stanisław Papież⁷⁹, którzy w piwnicy budynku nr 8 przy ul. Pawła Findera w Krakowie obsługiwali podziemną drukarnię Konfederacji Polski Niepodległej. Dwa dni później Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Krakowie wszczęła w tej sprawie śledztwo⁸⁰. Podczas przesłuchania Papież przyznał się do drukowania od połowy czerwca pisma „Niepodległość” w piwnicy drugiego z aresztowanych, odrzucił natomiast zarzut, że robił to w celu rozpowszechniania tego tytułu⁸¹. Jego zeznania pokryły się z zeznaniami Aleksandrowicza, które były jednak bardziej szczegółowe i obciążające go. Aleksandrowicz powiedział bowiem, że Papież drukował u niego trzykrotnie przez kilka dni⁸².

Podczas kolejnego przesłuchania Papież przyznał, że wiosną 1982 r. nieznanymi z imienia i nazwiska mężczyźni poznali go z Markiem Bikiem⁸³, a pod koniec marca lub na początku kwietnia tegoż roku zaproponował drukowanie ulotek KPN i ewentualnie pomaganie w druku Bikowi, od którego Papież miał dostać sprzęt do powielania. Przesłuchiwany

⁷⁵ *Ibidem*, Wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie, Kraków, 21 IX 1982 r., k. 45–51.

⁷⁶ *Ibidem*, Rewizja, Kraków, 27 IX 1982 r., k. 53–56.

⁷⁷ *Ibidem*, Wyrok, Warszawa, 10 XI 1982 r., k. 59–62.

⁷⁸ Wojciech Aleksandrowicz (ur. 1964) – wówczas mleczarz w Krakowskiej Spółdzielni Mleczarskiej. Zob. AIPN Kr, 07/5207, Akta kontrolno-śledcze przeciwko S. Papieżowi.

⁷⁹ Stanisław Papież (ur. 1965) – wówczas uczeń I klasy liceum pijarów w Krakowie. Członek KPN, zaangażowany w prace Sekcji Informacji i Propagandy, zajmował się m.in. drukiem wydawnictw KPN. Po 1990 r. m.in. poseł na Sejm (2001–2007) i dziennikarz. Zob. *Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie ...*, s. 321, przyp. 4.

⁸⁰ AIPN Kr, 07/5207, Meldunek o przedstawieniu zarzutów i zastosowaniu środka zapobiegawczego, Kraków, 21 VI 1982 r., k. 28. Zob. też AIPN Kr, 97/1087, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko S. Papieżowi, Postanowienie o wszczęciu śledztwa przeciwko S. Papieżowi, Kraków, 21 VI 1982 r., k. 14.

⁸¹ AIPN Kr, 07/5207, Protokół przesłuchania podejrzanego S. Papieża, Kraków, 21 VI 1982 r., k. 32v.

⁸² *Ibidem*, k. 36–40.

⁸³ Marek Bik (ur. 1962) – w latach 1984–1986 student historii na UJ. Od sierpnia 1981 r. redaktor pisma młodzieżowej szkolnej „*Vis*”, działającego przy Sekcji Informacji ZR Małopolska. Od listopada 1981 r. w KPN, współpracownik Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania, uczestnik Marszów Szlakiem I Kompanii Kadrowej. Od 17 XII 1981 do czerwca 1982 r. współpracownik Kierownictwa Akcji Bieżącej KPN w Krakowie, drukarz i autor tekstów w tygodniku „*Niepodległość. Kierownictwo Akcji Bieżącej KPN*”. Wielokrotnie zatrzymywany i przesłuchiwany, kilkakrotnie karany grzywną przez kolegia do spraw wykroczeń. W listopadzie 1984 r. twórca i działacz Inicjatywy Obywatelskiej w Obronie Praw Człowieka przeciw Przemocy. W 1985 r. twórca Ruchu „*Wolność i Pokój*”, organizator i uczestnik większości demonstracji tej organizacji. 17 VIII 1982 – 31 I 1990 r. rozpracowywany przez Wydział III KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „*Konspiratorzy*”, od 15 I 1985 do 19 XII 1987 r. w ramach SOR „*Fantasta*”. Zob. P. Goleń, S. Chmura, *Bik Marek [w:] Encyklopedia...*, t. 2, red. nauk. G. Waligóra i in., Warszawa 2012, s. 40–41.

wyznał także, że w maju 1982 r. wraz z Bikiem drukował pismo „Niepodległość” w mieszkaniu Grzegorza Szatana⁸⁴ na osiedlu Na Kozłowie⁸⁵.

Ostatecznie Papieżowi postawiono zarzut z art. 123 §1 kk w związku z art. 123 kk w zbieżności z art. 48 dekretu o stanie wojennym. Według prokuratury „działając w celu obalenia przemocą ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w ramach nielegalnej organizacji występującej pod nazwą Konfederacja Polski Niepodległej, wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami podjął czynności przygotowawcze dla urzeczywistnienia tego celu – w ramach których między innymi gromadził i przechowywał oraz działając przy użyciu farby drukarskiej metodą sitodruku w pomieszczeniach piwnicznych należących do Wojciecha Aleksandrowicza i mieszkaniu obywatela Grzegorza Szatana w Krakowie wykonał w celu rozpowszechnienia kilkaset sztuk ulotek i pism o treści zawierającej fałszywe wiadomości mogące wywołać niepokój publiczny lub rozruchy”⁸⁶. 4 października 1982 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego skazał Papieża na 1 rok więzienia w zawieszeniu na 5 lat. Na poczet kary zaliczono mu tymczasowy areszt od 19 czerwca do 4 października 1982 r. Zobowiązano go także do kontynuowania nauki lub podjęcia stałej pracy zarobkowej oraz powstrzymania się od kontaktów z członkami lub sympatykami KPN, a także oddano pod dozór kuratora sądowego. Sąd zdecydował również o przepadku dowodów rzeczowych, zasądził wpłacenie kwoty 1800 zł na rzecz Skarbu Państwa i obciążył skazanego kosztami postępowania w sprawie⁸⁷. 15 września 1983 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego wydał decyzję o zastosowaniu amnestii. W wyniku tego darował Papieżowi karę więzienia, uchylił dozór kuratora, anulował także nieściągnięte opłaty i koszty sądowe⁸⁸.

30 sierpnia 1982 r. Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Krakowie wszczęła śledztwo przeciwko Franciszkowi Stożkowi⁸⁹ i Eugeniuszowi Zadura⁹⁰, pracownikom Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Krakowie, którzy kolportowali ulotki i wydawnictwa niezależne, m.in. pisma: „Aktualności”, „Biuletyn Małopolski”, „Hutnik”, „Niepodległość”, „Serwis Informacyjny” i „Zomorządność”. 22 września w tej samej sprawie wszczęto śledztwo przeciwko Władysławowi Maciudze⁹¹. Zatrzymano także

⁸⁴ Grzegorz Szatan (ur. 1965) – wówczas uczeń XV LO w Krakowie, wiosną 1982 r. w jego mieszkaniu drukowane były wydawnictwa KPN. Zob. *Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie...*, s. 370, przyp. 43; C. Kuta, *Nieczenzurowane...*, według indeksu.

⁸⁵ AIPN Kr, 07/5207, Protokół przesłuchania podejrzanego S. Papieża, Kraków, 22 VI 1982 r., k. 42.

⁸⁶ AIPN Kr, 97/1087, Akt oskarżenia przeciwko S. Papieżowi, Kraków, 17 IX 1982 r., k. 35–40.

⁸⁷ *Ibidem*, Wyrok w imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Kraków, 4 X 1982 r., k. 51–52.

⁸⁸ *Ibidem*, Postanowienie Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie, Warszawa, 15 IX 1983 r., k. 59.

⁸⁹ Franciszek Stożek (ur. 1947) – wówczas kierownik Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji (MPK) w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Rozpracowywany w ramach SOR „Klin”, prowadzonej przez pion V DUSW w Nowej Hucie, podejrzany o współudział w uszkodzeniu, poprzez przecięcie pasków klinowych, kilkudziesięciu autobusów MPK w zajezdni autobusowej Kraków-Czyżyny w nocy z 12 na 13 XII 1985 r. W dniu 26 VI 1987 r. śledztwo zakończono po przeprowadzeniu rozmowy ostrzegawczej. Zob. AIPN, 1378/49, Akta w sprawie przeciwko F. Stożkowi, E. Zadura, W. Maciudze; AIPN Kr, 0101/345/D, SOR „Klin”.

⁹⁰ Eugeniusz Zadura (ur. 1931) – wówczas pracownik MPK w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. AIPN, 1378/49.

⁹¹ *Ibidem*, Akt oskarżenia, Kraków, 29 XI 1982 r., k. 129v. Władysław Maciuga (ur. 1955) – wówczas mechanik w MPK w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. działał w podziemnych strukturach NSZZ „Solidarność”, zaangażowany

Bogdana Kubere⁹² i Andrzeja Sosina⁹³. 29 listopada podprokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie kpt. Stanisław Wolicki umorzył śledztwo przeciwko Kuberze i Sosinowi oraz uchylił wobec nich areszt tymczasowy. Jak bowiem ustalono w toku śledztwa, obaj otrzymywali wydawnictwa niezależne od Kazimierza Kowalówki⁹⁴ i Franciszka Stożka, ale „nie zebrano jednoznacznych dowodów, na podstawie których można by z całą pewnością przyjąć, iż [...] druki te rozpowszechniali”⁹⁵. Wyrokiem Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego z 10 grudnia 1982 r. Stożek i Zadura zostali uznani za winnych popełnienia przestępstwa z art. 46 ust. 1 dekretu o stanie wojennym. Każdy został skazany na 1 rok i 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. Każdy musiał też zapłacić na rzecz Skarbu Państwa 3 tys. zł oraz pokryć jedną trzecią kosztów postępowania. Pozostałą jedną trzecią został obciążony Skarb Państwa w związku z tym, że Maciuga został uniewinniony od popełnienia czynu zarzucanego mu w akcie oskarżenia⁹⁶. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego w Warszawie, na mocy postanowienia z 23 lutego 1983 r., odrzuciła rewizję do tego wyroku, wniesioną przez prokuratora, który wnioskował o wymierzenie obu oskarżonym kar pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia ich wykonania. Odrzucenie spowodowane było tym, że rewizję wycofał zastępca naczelnego prokuratora wojskowego⁹⁷.

Od sierpnia do października 1982 r., dążąc do rozbicia regionalnych struktur podziemnej Solidarności, SB aresztowała kilka osób podejrzanych o sporządzanie, gromadzenie i rozpowszechnianie nielegalnych ulotek, druków i pism. W wyniku tych działań 17 lutego 1983 r. Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie skazał Zbigniewa Fijaka⁹⁸, Aleksandrę

w kolportaż wydawnictw podziemnych. W związku z tą działalnością rozpracowywany w ramach SOR „Remus”, prowadzonej przez Wydział V KW MO w Krakowie od 16 VIII 1982 do 16 VIII 1983 r. Zob. Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/635478> (dostęp 9 III 2024 r.).

⁹² Bogdan Kubera (ur. 1953) – wówczas kierowca MPK w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. AIPN, 1378/49.

⁹³ Andrzej Sosin (ur. 1953) – wówczas kierowca MPK w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. *ibidem*.

⁹⁴ Kazimierz Kowalówka (ur. 1946) – wówczas kierowca MPK w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. *ibidem*.

⁹⁵ *Ibidem*, Postanowienie o umorzeniu śledztwa, Kraków, 29 XI 1982 r., k. 111–113.

⁹⁶ *Ibidem*, Wyrok, Kraków, 10 XII 1982 r., k. 184–194.

⁹⁷ *Ibidem*, Rewizja Podprokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie, Kraków, 17 XII 1982 r., k. 205–209; AIPN, 1378/51, Akta w sprawie przeciwko F. Stożkowi, E. Zadurze, W. Maciudze, Postanowienie, Warszawa, 23 II 1983 r., k. 7.

⁹⁸ Zbigniew Fijak (ur. 1953) – etnograf. W okresie 1977–1990 pracownik naukowy Katedry Etnografii Słowian UJ. Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”, organizator struktur związku na UJ. Po 13 XII 1981 r. działacz podziemnych struktur Solidarności, głównie wydawca, m.in. „Serwisu Informacyjnego Regionalnej Komisji Wykonawczej »Solidarność« Małopolska” oraz „Aktualności”. Kierownik poligrafii RKW Małopolska. Od 1985 r. działacz Inicjatywy Obywatelskiej w Obronie Praw Człowieka przeciw Przemocy. Od 21 I 1987 do 1989 r. przewodniczył Komisji Interwencji i Praworządności NSZZ „Solidarność” Region Małopolska. W 1990 r. kierował pracami Wojewódzkiej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Byłych Funkcjonariuszy SB w Krakowie. 1980–1983 rozpracowywany przez Wydział III KW MO w Krakowie w ramach SO „Unioń”, 1981–1984 przez Wydział III-1/III KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOS/SOR „Niedźwiadek”, 1982–1990 w ramach SOR „Konspirowcy”, 1985–1987 sprawdzany przez Wydział III-1 WUSW w Krakowie w ramach SOS „Chudy”, 1985–1990 rozpracowywany przez Wydział III WUSW w Krakowie w ramach SOR „Pacyfiści”, 1987–1989 sprawdzany przez Wydział III-1 WUSW w Krakowie w ramach SOS „Greta”, 1988–1989 rozpracowywany przez Wydział III WUSW w Krakowie w ramach SOR „Złot”. Zob. S. Chmura, *Fijak Zbigniew* [w:] *Encyklopedia...*, t. 3, red. nauk. G. Waligóra i in., Warszawa 2019, s. 131.

Gumułę⁹⁹ i Jerzego Petlickiego¹⁰⁰ na 2 lata więzienia, Jana Pacułę¹⁰¹ na 1,5 roku, Waldemara Gołęba¹⁰², Jaromira Grąckiego¹⁰³ i Józefa Polaka¹⁰⁴ na 1 rok, a Janusza Barańskiego¹⁰⁵ na 6 miesięcy. Prawie wszystkie orzeczone kary zawieszono na okres od 2 do 3 lat. W wyniku rewizji prokuratora Sąd Najwyższy w dniu 29 kwietnia 1983 r. podwyższył wyrok Pacuły do 2,5 roku więzienia, uchylił także warunkowe zawieszenie kary wobec Barańskiego, Fijaka, Gumuły, Petlickiego i Polaka. Na część z nich nałożono również sankcje finansowe. Ostatecznie wyroki te darowano na mocy ustawy o amnestii z 21 lipca 1983 r.¹⁰⁶

⁹⁹ Aleksandra Gumuła (ur. 1948) – absolwentka chemii, zatrudniona w Zakładzie Katalizy PAN. Po 13 XII 1981 r. zaangażowana w działalność podziemną. Zob. *Stan wojenny w Małopolsce w relacjach świadków*, oprac. Z. Solak, J. Szarek, współprac. E. Zajac, Kraków 2001, s. 221.

¹⁰⁰ Jerzy Petlicki (ur. 1948) – doktor chemii, 1972–1981 asystent w Instytucie Chemii UJ, 1981–1985 adiunkt Zakładu Katalizy i Fizykochemii Powierzchni PAN w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. współpracownik RKW Małopolska, odpowiedzialny za kolportaż wydawnictw drugiego obiegu w południowej Polsce. 1983–1986 drukarz pism podziemnych. Od 1986 r. na emigracji w Kanadzie, gdzie organizował wsparcie finansowe dla polskich artystów. 3 VI 1984 – 21 X 1987 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 WUSW w Krakowie w ramach SOR „Peleton”. Zob. P. Goleń, *Petlicki Jerzy*, <https://encysol.pl/es/encyklopedia/biogramy/18092,Petlicki-Jerzy.html?search=9166259427> (dostęp 11 III 2024 r.).

¹⁰¹ Jan Pacuła (1941–2013) – od 1967 do 13 XII 1981 r. zatrudniony w Przedsiębiorstwie Robót Kolejowych (dalej: PRK) nr 9 w Krakowie. W marcu 1968 r. uczestnik strajków studenckich w Krakowie. Od września 1980 r. w Solidarności; współzałożyciel i przewodniczący Tymczasowej Komisji Zakładowej i KZ w PRK w Krakowie; 1980–1981 współzałożyciel i redaktor pisma „Solidarność PRK-9”, współzałożyciel i wydawca „Przeglądu Informacji”. W 1981 r. członek prezydium Krakowskiego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania; od 1981 r. członek KPN. 13–16 XII 1981 r. uczestnik strajku w HiL, członek Komitetu Strajkowego, po pacyfikacji strajku w ukryciu; od marca 1982 r. członek prezydium RKW Małopolska, odpowiedzialny za działalność informacyjno-propagandową i wydawniczą; redaktor, drukarz i kolporter podziemnych pism; sygnował podziemne wydawnictwa RKW. 29 IX 1982 r. aresztowany, 17 II 1983 r. skazany przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie na 1,5 roku więzienia, po odwołaniu prokuratora 29 IV 1983 r. SN podwyższył karę do 2,5 roku; 3 VIII 1983 r. zwolniony na mocy amnestii. W 1984 r. pracownik Huty „Florian” w Świętochłowicach; w lipcu 1984 r. zwolniony dyscyplinarnie, przez kolejne lata pracował dorywczo. 1982–1983 rozpracowywany przez Wydział II KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Packard”; 1984–1989 przez Wydział V WUSW w ramach SOS „Recydywista”. Zob. E. Pietrzyk-Dąbrowska, *Pacuła Jan* [w:] *Encyklopedia...*, t. 3, s. 406.

¹⁰² Waldemar Gołąb (ur. 1958) – wówczas student UJ, kolporter wydawnictw podziemnych.

¹⁰³ Jaromir Grącki (ur. 1960) – student filozofii na UJ. Zob. *Stan wojenny w Małopolsce w relacjach świadków...*, s. 220.

¹⁰⁴ Józef Polak (ur. 1931) – maszynista, od 1948 r. zatrudniony w Lokomotywowni PKP Kraków-Płaszów. 1973–1976 inicjował wiele akcji w obronie praw pracowniczych. W 1980 r. zakładał w swoim zakładzie NSZZ „Solidarność”, członek KZ. 21–26 X 1980 r. uczestnik strajku głodowego Międzyokręgowej Komisji Porozumiewawczej Kolejarzy NSZZ „Solidarność” we Wrocławiu. Kolportował pisma Solidarności na trasie Kraków–Wrocław, organizował kolportaż pism z Wrocławia do Krakowa. Zatrzymany 29 VIII 1982 r., dzień później aresztowany i oskarżony o kolportowanie pism drugiego obiegu, 17 II 1983 r. skazany na rok więzienia w zawieszaniu. Po uwolnieniu kontynuował działalność kolporterską do 1989 r. 8 I – 3 XII 1975 r. rozpracowywany przez Wydział IIIA KW MO w Krakowie w ramach SOS „Ankieta”, 19 X 1982 – 16 VIII 1983 r. przez Wydział V KW MO w Krakowie w ramach SOR „Remus”. Zob. Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/94978> (dostęp 11 III 2024 r.); *Stan wojenny w Małopolsce w relacjach świadków...*, s. 121.

¹⁰⁵ Janusz Barański (ur. 1960) – profesor, absolwent etnologii na UJ. Od 1980 r. w NZZ, reprezentował Kate-drę Etnografii w Konwencie NZZ UJ. Od marca 1981 r. członek krakowskiego Komitetu Obrony Więzionych za Przekonania. 1980–1989 kolporter wydawnictw niezależnych i podziemnych. Od 13 XII 1981 r. w podziemnych strukturach NZZ i NSZZ „Solidarność”, 1981–1982 drukarz ulotek, w 1982 r. pozyskiwał sprzęt i materiały poligraficzne, a także organizował transport dla „Serwisu Informacyjnego Regionalnej Komisji Wykonawczej »Solidarność« Małopolska” (we współpracy z Z. Fijakiem i J. Pacułą). Po 1990 r. m.in. tłumacz w wydawnictwie Pascal (1995–1997) i współpracownik The Faneuil Group. Zob. S. Chmura, *Barański Janusz* [w:] *Encyklopedia...*, t. 5, red. nauk. J. Olszek i in., Warszawa 2023, s. 24–25.

¹⁰⁶ AIPN Kr, 97/1102, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko J. Pacule, J. Grąckiemu, A. Gumule, J. Petlickiemu, W. Gołąbowi, Z. Fijakowi, J. Barańskiemu i J. Polakowi, Wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego

7 sierpnia 1982 r. wszczęto śledztwo przeciwko Marianowi Stachowi¹⁰⁷, którego oskarżono o to, że „działając w celu obalenia przemocą ustroju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w ramach nielegalnej organizacji występującej pod nazwą Konfederacja Polski Niepodległej, wspólnie i w porozumieniu z innymi osobami, podjął czynności przygotowawcze do urzeczywistnienia tego celu, w ramach których rozpowszechniał pisma ulotne i inne druki zawierające fałszywe wiadomości mogące spowodować niepokój publiczny lub rozruchy”¹⁰⁸. Dziesięć dni później w tej samej sprawie wszczęto śledztwo wobec wspomnianego wyżej Kazimierza Kowalówki¹⁰⁹, 30 sierpnia przeciwko Henrykowi Kowalowi, Władysławowi Smagał¹¹⁰ i Stanisławowi Wajdzie¹¹¹, a 6 września przeciwko Janowi Szadzińskiemu¹¹². 4 listopada 1982 r. podprokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie kpt. Wolicki postanowił umorzyć śledztwo przeciwko Wajdzie w części dotyczącej zarzutu popełnienia przestępstwa z art. 48 ust. 2 dekretu o stanie wojennym „z uwagi na brak dowodów popełnienia tego przestępstwa przez podejrzanego”, zdecydował także „przekazać dalsze prowadzenie postępowania przygotowawczego Prokuratorowi Rejonowemu dla Dzielnicy Kraków-Nowa Huta – według właściwości”¹¹³. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego na mocy wyroku z 3 grudnia 1982 r. uznał Kowala, Kowalówkę, Smagałę i Stacha za winnych popełnienia zarzucanego im czynu i skazał Kowala i Kowalówkę na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności, Smagałę na 1 rok, a Stacha na 3 lata i karę dodatkową pozbawienia praw publicznych na okres 2 lat. Ponadto Kowal i Smagała mieli zapłacić grzywny w wysokości po 50 tys. zł. Równocześnie sąd uniewinnił Szadzińskiego od zarzutu popełnienia zarzucanego mu przestępstwa z braku dostatecznych dowodów winy¹¹⁴.

w Krakowie, Kraków, 17 II 1983 r., k. 332–355; *ibidem*, Wyrok Sądu Najwyższego, Warszawa, 29 IV 1983 r., s. 381–387; *ibidem*, Postanowienie Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie w przedmiocie zastosowania amnestii wobec J. Paculi, J. Grąckiego, A. Gumuły, J. Petlickiego, W. Gołąba, Z. Fijaka, J. Barańskiego i J. Polaka, Kraków, 3 VIII 1983 r.; W. Zabłocki, *Stan wojenny...*, s. 83–87; *Wyroki, rewizja, „Zomorządność”* 1983, nr 56, s. 3. Wcześniej, 3 XII 1982 r., na 1,5 roku więzienia skazano H. Kowala, a W. Smagałę na rok. Wykonanie obydwu kar zawieszono na 2 lata. Również i w tym wypadku zasądzono wysoką grzywnę.

¹⁰⁷ Marian Stach (ur. 1946) – w latach 1968–1982 monter maszyn i urządzeń hutniczych w Hutniczym Przedsiębiorstwie Remontowym (dalej: HPR) nr 3 w Krakowie (na terenie HiL). 1980–1995 członek KPN. Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”. 1982–1988 w podziemnych strukturach Solidarności, kolporter wydawnictw drugiego obiegu. 1982–1986 kilkakrotnie zatrzymywany. 1983–1984 drukarz podziemnego pisma „Niepodległość”. Od 5 VII 1982 do maja 1990 r. rozpracowywany przez Wydział III-1/III KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Konspiratorzy”, 16 VIII 1982 – 16 VIII 1983 r. przez Wydział V KW MO w Krakowie w ramach SOR „Remus”. Zob. S. Chmura, *Stach Marian* [w:] *Encyklopedia ...*, t. 4, s. 449.

¹⁰⁸ AIPN Kr, 97/1117, Akta śledztwa w sprawie M. Stacha, K. Kowalówki, W. Smagały, H. Kowala, J. Szadzińskiego, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 7 VIII 1982 r., k. 25.

¹⁰⁹ *Ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 17 VIII 1982 r., k. 31.

¹¹⁰ Władysław Smagała (ur. 1950) – pracownik HiL. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność podziemną. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹¹¹ AIPN Kr, 97/1117, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 30 VIII 1982 r., k. 37; *ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków 30 VIII 1982 r., k. 43; *ibidem*, k. 49. Stanisław Wajda (ur. 1946) – wówczas pracownik HiL, zaangażowany w działalność podziemną.

¹¹² AIPN Kr, 97/1117, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 6 IX 1982 r., k. 55. Jan Szadziński (ur. 1956) – wówczas kierownik magazynu w Spółdzielni Mieszkaniowej „Górnik” w Jaworznie, zaangażowany w działalność podziemną.

¹¹³ AIPN Kr, 97/1117, Postanowienie o częściowym umorzeniu śledztwa i przekazaniu sprawy według właściwości, Kraków, 4 XI 1982 r., k. 90–92.

¹¹⁴ *Ibidem*, Wyrok, Kraków, 3 XII 1982 r., k. 158–171.

4 lutego 1983 r. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego w Warszawie, po rozpoznaniu sprawy Szadzińskiego i Kowalówki z powodu rewizji wniesionych przez prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie na niekorzyść Szadzińskiego i obrońcę Kowalówki na korzyść tego ostatniego, postanowiła utrzymać w mocy zaskarżony wyrok¹¹⁵.

Wojskowa Prokuratura Garnizonowa w Krakowie 4 października 1982 r. wszczęła śledztwo przeciwko Janowi Rojкови¹¹⁶, którego oskarżono o to, że 2 października tegoż roku na terenie Kombinatu Huty im. Lenina w Krakowie kolportował pisma podziemne, m.in. „Aktualności”, „Biuletyn Informacyjny” i „Hutnika”¹¹⁷. Ma mocy wyroku Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego z 24 listopada 1982 r. Rojek został uznany za winnego, skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności i zobowiązany do zapłacenia na rzecz Skarbu Państwa 3 tys. zł tytułem pokrycia kosztów postępowania¹¹⁸. 14 lutego 1983 r. Rada Państwa wydała w tej sprawie postanowienie o warunkowym zawieszeniu wykonania reszty kary pozbawienia wolności¹¹⁹.

30 sierpnia 1982 r. wszczęte zostało śledztwo przeciwko Tadeuszowi Bagińskiemu¹²⁰, Władysławowi Brzeskiemu¹²¹ i Andrzejowi Machelowi¹²², pracownikom Hutniczego

¹¹⁵ *Ibidem*, Rewizja Podprokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie, Kraków, 10 XII 1982 r., k. 174–177; *ibidem*, Rewizja wniesiona przez obrońcę mec. M. Owcę w sprawie oskarżonego K. Kowalówki, Kraków, 10 XII 1982 r., k. 181–183; *ibidem*, Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa, Warszawa, 4 II 1983 r., k. 186–192.

¹¹⁶ Jan Rojek (1962–2011) – w latach 1980–1982 pracownik Hutniczego Przedsiębiorstwa Remontowego (dalej: HPR) nr 3 w Krakowie-Nowej Hucie. Kolporter wydawnictw niezależnych. Od stycznia 1981 r. w NSZZ „Solidarność”, członek KZ w HPR. 2 X 1982 r. zatrzymany, 4 X 1982 r. aresztowany, pobity podczas przesłuchania, 24 XI 1982 r. skazany na 2 lata więzienia, w grudniu 1982 r. uczestnik dwutygodniowej głodówki, 24 II 1983 r. warunkowo zwolniony na mocy aktu łaski Rady Państwa. Zwolniony z pracy. Wielokrotnie zatrzymywany, skazywany przez kolegium ds. wykroczeń na karę grzywny. 1983–1984 zatrudniony w Przedsiębiorstwie Budowy Elektrowni i Przemysłu „Energoprzem”, do 1985 r. w MPK Kraków. Od 1985 r. działacz NZS UJ, współzałożyciel Ruchu „Wolność i Pokój” w Krakowie; współorganizator i uczestnik wielu demonstracji i akcji protestacyjnych. 1985–1989 redaktor, autor, organizator działalności wydawniczej NZS i Ruchu „Wolność i Pokój”, współpracownik pism „Bez Dekretu” i „Paragraf”. Od kwietnia do czerwca 1989 r. członek Prezydium Małopolskiego Komitetu Obywatelskiego. Od 1991 r. pracownik TVP Kraków. W 1994 r. ukończył kurs wydawców BBC, w 1996 r. stypendysta The United States Information Agency. Wydawca, kierownik Wydziału Audycji Informacyjnych, od lutego 2010 r. dyrektor-redaktor naczelny TVP Kraków. 19 X 1982 – 16 VIII 1983 r. rozpracowywany przez Wydział V KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Remus”; 10 VI 1985 – 31 III 1989 r. przez Wydział V WUSW w Krakowie w ramach SOR „Prezes”; 2 VI 1989 – 17 VII 1990 r. przez Wydział III-1/OKPP WUSW w Krakowie w ramach SOR „Anarchiści”. Zob. J. Szpil, S. Chmura, *Rojek Jan*, <https://encyzol.pl/es/encyklopedia/biogramy/18380,Rojek-Jan.html?search=49255827> (dostęp 11 III 2024 r.).

¹¹⁷ AIPN Kr, 97/1108, Akta postępowania w sprawie J. Rojki, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 4 X 1982 r., k. 6; *ibidem*, Akt oskarżenia, Kraków, 13 XI 1982 r., k. 27–30.

¹¹⁸ *Ibidem*, Wyrok Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego, Kraków 24 XI 1982 r., k. 41–45.

¹¹⁹ *Ibidem*, Uchwała Rady Państwa z 14 II 1983 r., k. 51.

¹²⁰ Tadeusz Bagiński (ur. 1959) – wówczas pracownik HPR nr 3 w Krakowie-Nowej Hucie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność w podziemnych strukturach Solidarności i kolportaż wydawnictw niezależnych. W związku z tym rozpracowywany w ramach SOR „Remus”, prowadzonej przez Wydział V KW MO w Krakowie w okresie od 16 VIII 1982 do 16 VIII 1983 r. Zob. Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/673438> (dostęp 11 III 2024 r.).

¹²¹ Władysław Brzeski (ur. 1937) – wówczas pracownik HPR nr 3 w Krakowie-Nowej Hucie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność w podziemnych strukturach Solidarności, m.in. członek zakładowego Komitetu Obrony Solidarności w HPR, kolporter wydawnictw niezależnych. W związku z tą działalnością rozpracowywany w ramach SOR „Remus”, prowadzonej przez Wydział V KW MO w Krakowie od 16 VIII 1982 do 16 VIII 1983 r. Zob. Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/629485> (dostęp 11 III 2024 r.).

¹²² Andrzej Machel (ur. 1953) – wówczas pracownik HPR nr 3 w Krakowie-Nowej Hucie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność w podziemnych strukturach Solidarności i kolportaż wydawnictw niezależnych. Zob. AIPN, 1378/46/pdf, Akta w sprawie przeciwko T. Bagińskiemu, W. Brzeskiemu, A. Machelowi.

Przedsiębiorstwa Remontowego w Krakowie, oskarżonym o niezaprzymanie działalności związkowej i kolportaż niezależnych publikacji¹²³. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie na podstawie wyroku z 13 grudnia 1982 r. uznał ich za winnych i skazał Bagińskiego na karę 1 roku i 6 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata i opłatę na rzecz Skarbu Państwa w wysokości 3 tys. zł, Brzeskiego na 1 rok w zawieszeniu na 3 lata i opłatę na rzecz Skarbu Państwa w wysokości 1800 zł, a Machela na 2 lata, także w zawieszeniu na 3 lata, oraz grzywnę w wysokości 60 tys. zł i opłatę na rzecz Skarbu Państwa w wysokości 15 tys. zł. Ponadto wszyscy musieli pokryć koszty postępowania w równych częściach¹²⁴. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego, na mocy postanowienia z 23 lutego 1983 r., pozostawiła bez rozpoznania rewizję oskarżycielską z 20 grudnia 1982 r.¹²⁵ w związku z wycofaniem jej przez zastępcę Naczelnego Prokuratora Wojskowego¹²⁶. Wydając wyroki z 25 lutego 1983 r., nie uwzględniła także rewizji obrońców Bagińskiego i Brzeskiego¹²⁷ i zaskarżony wyrok utrzymała w mocy. W związku z postępowaniami odwoławczymi zasądzone od Bagińskiego 3 tys. zł opłaty na rzecz Skarbu Państwa, a od Brzeskiego – 1800 zł¹²⁸.

12 października 1982 r. wszczęto sprawę przeciwko pracownikom Kombinatu Huty im. Lenina Julianowi Sowie¹²⁹ i Jerzemu Olszewskiemu¹³⁰ z art. 48 ust. 3 dekretu o stanie wojennym¹³¹. Olszewski został oskarżony o to, że 10 października 1982 r. w Krakowie-Nowej Hucie kolportował wydawnictwa podziemnych struktur Solidarności. W toku śledztwa ustalono, że otrzymał on te materiały od Sowy. 14 grudnia 1982 r. przedstawiono zarzuty Sowie, którego oskarżono o przechowywanie i kolportaż tych wydawnictw oraz o przekazanie ich 10 października 1982 r. Olszewskiemu w liczbie 200 sztuk¹³². Na mocy wyroku Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie z 26 stycznia 1983 r. Olszewski został skazany na 10 miesięcy więzienia w zawieszeniu na 2 lata, a Sowa na 1 rok pozbawienia wolności w zawieszeniu na 3 lata. Na poczet wymierzonej kary więzienia zaliczono im okres tymczasowego aresztowania. Ponadto zasądzone od nich na rzecz Skarbu Państwa po 3600 zł i obciążono kosztami postępowania w równych częściach¹³³. Obrońca Sowy,

¹²³ *Ibidem*, Akt oskarżenia, k. 231–239.

¹²⁴ AIPN, 1378/47/1/pdf, Akta w sprawie przeciwko T. Bagińskiemu, W. Brzeskiemu, A. Machelowi, Wyrok Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego, Kraków, 13 XII 1983 r., k. 94–101.

¹²⁵ *Ibidem*, Rewizja Podprokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie, wnosząca o wymierzenie oskarżonym kar pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, Kraków, 20 XII 1982 r., k. 126–130.

¹²⁶ *Ibidem*, Postanowienie Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa, Warszawa, 23 II 1983 r., k. 157.

¹²⁷ *Ibidem*, Rewizja obrońcy Tadeusza Bagińskiego, Kraków, 20 XII 1983 r., k. 132–134; *ibidem*, Rewizja obrońcy Władysława Brzeskiego, Kraków, 20 XII 1983 r., k. 136–141.

¹²⁸ *Ibidem*, Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa, Warszawa, 25 II 1983 r., k. 160–165.

¹²⁹ Julian Sowa (ur. 1945) – wówczas technolog w HiL. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność podziemną, w tym w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. AIPN Kr, 97/1113, Akta w sprawie przeciwko J. Olszewskiemu, J. Sowie.

¹³⁰ Jerzy Olszewski (ur. 1949) – wówczas pracownik HiL. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność podziemną, w tym w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. *ibidem*.

¹³¹ *Ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 12 X 1982, k. 6.

¹³² *Ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 12 X 1982, s. 6; *ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 14 XII 1982 r., k. 58; *ibidem*, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów, Kraków, 14 XII 1982 r., k. 60; *ibidem*, Akt oskarżenia, 10 I 1983 r., k. 82–85.

¹³³ *Ibidem*, Wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie, Kraków, 26 I 1983 r., k. 97–103.

mec. Owca, wniósł rewizję od wyroku¹³⁴. Izba Wojskowa Sądu Najwyższego utrzymała go jednak w mocy¹³⁵.

14 października 1982 r. aresztowano Piotra Chrupczalskiego¹³⁶, Tadeusza Góreckiego¹³⁷, Krzysztof Grotyńskiego¹³⁸ i Andrzeja Wleciała¹³⁹, którzy tworzyli zespół redakcyjny pisma „Biuletyn Informacyjny »Solidarność« MPK”¹⁴⁰. Tego samego dnia prokurator Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie, ppor. Stanisław Zieliński, wszczął przeciw nim śledztwo. Oskarżono ich o to, że „drukowali w celu rozpowszechniania nielegalne pismo »Biuletyn Informacyjny MPK«”¹⁴¹. 10 grudnia 1982 r. postępowanie zostało zakończone. W jego trakcie przesłuchano ośmiu świadków, dokonano dziewięciu przeszukań oraz przeprowadzono oględziny miejsca, co pozwoliło na przedstawienie zarzutów czterem wspomnianym osobom. 28 grudnia 1982 r. odstąpiono od prowadzenia śledztwa w trybie doraźnym, ale nie uchylono aresztu tymczasowego wobec zatrzymanych¹⁴². 26 stycznia 1983 r. Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie skazał Chrupczalskiego i Wleciała na 1,5 roku więzienia, a Góreckiego i Grotyńskiego na 1 rok w zawieszeniu na 3 lata. Dwaj ostatni musieli także zapłacić po 50 tys. zł grzywny¹⁴³. obrońcy dwóch pierwszych wnieśli rewizję, jednak 30 marca Izba Wojskowa Sądu Najwyższego utrzymała wyrok w mocy¹⁴⁴.

¹³⁴ *Ibidem*, Rewizja, Kraków, 1 II 1983 r., k. 106–108.

¹³⁵ *Ibidem*, Wyrok Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa, Warszawa, 31 III 1983 r., k. 111–113.

¹³⁶ Piotr Chrupczalski (ur. 1951) – inżynier elektryk, zatrudniony w Przedsiębiorstwie Produkcji i Montażu Urządzeń Elektrycznych Budownictwa Elektromontaż nr 1 w Krakowie, następnie kolejnie specjalista ds. sterowania ruchem w krakowskim MPK i elektromonter w Zakładzie Remontowo-Usługowym przy Klubie Sportowym „Hutnik” w Krakowie. W latach osiemdziesiątych zaangażowany w działalność podziemną, członek redakcji pisma „Biuletyn Informacyjny »Solidarność« MPK”. Od 18 X 1982 do 31 VIII 1984 r. rozpracowywany przez Wydział V WUSW w Krakowie / Pion V DUSW w Nowej Hucie w ramach SOR „Łączność”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹³⁷ Tadeusz Górecki (ur. 1946) – radiomechanik w MPK w Krakowie, działacz NSZZ „Solidarność”. W latach osiemdziesiątych zaangażowany w działalność podziemną, członek redakcji pisma „Biuletyn Informacyjny »Solidarność« MPK”. Od 18 X 1982 do 31 VIII 1984 r. rozpracowywany przez Wydział V WUSW w Krakowie / Pion V DUSW w Nowej Hucie w ramach SOR „Łączność”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹³⁸ Krzysztof Grotyński (ur. 1946) – radiomechanik w MPK w Krakowie. W latach osiemdziesiątych zaangażowany w działalność podziemną, członek redakcji pisma „Biuletyn Informacyjny »Solidarność« MPK”. Od 18 X 1982 do 31 VIII 1984 r. rozpracowywany przez Wydział V WUSW w Krakowie / Pion V DUSW w Nowej Hucie w ramach SOR „Łączność”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹³⁹ Andrzej Wleciał (ur. 1953) – pracownik MPK w Krakowie, działacz NSZZ „Solidarność”. W latach osiemdziesiątych zaangażowany w działalność podziemną, członek redakcji pisma „Biuletyn Informacyjny »Solidarność« MPK”. Od 18 X 1982 do 31 VIII 1984 r. rozpracowywany przez Wydział V WUSW w Krakowie / Pion V DUSW w Nowej Hucie w ramach SOR „Łączność”. Zob. *Stan wojenny w Małopolsce w relacjach świadków...*, s. 254.

¹⁴⁰ AIPN Kr, 97/1115, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko P. Chrupczalskiemu, A. Wleciałowi, T. Góreckiemu i K. Grotyńskiemu, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu P. Chrupczalskiego, Kraków, 14 X 1982 r., k. 7; *ibidem*, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu T. Góreckiego, Kraków, 14 X 1982 r., k. 12; *ibidem*, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu K. Grotyńskiego, Kraków, 14 X 1982 r., k. 9; *ibidem*, Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu A. Wleciała, Kraków, 14 X 1982 r., k. 4.

¹⁴¹ *Ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 14 X 1982 r., k. 5.

¹⁴² *Ibidem*, Postanowienie o odstąpieniu od prowadzenia śledztwa w trybie postępowania doraźnego i uchyleniu środka zapobiegawczego tymczasowego aresztowania, Kraków, 28 XII 1982 r., k. 40.

¹⁴³ *Ibidem*, Meldunek o wyroku sądu I instancji, Kraków, 27 I 1983 r., k. 117; AIPN Kr, 58/10, Akta śledztwa w sprawie P. Chrupczalskiego, A. Wleciała, T. Góreckiego i K. Grotyńskiego, Wyrok w imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Kraków, 26 I 1983 r., k. 65–75.

¹⁴⁴ AIPN Kr, 07/5261, Akta w sprawie P. Chrupczalskiego i innych, Meldunek o wyroku II instancji, Kraków, 13 V 1983 r., k. 119; AIPN Kr, 58/10, Wyrok w imieniu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Warszawa, 30 III 1983 r., k. 112–115.

8 sierpnia Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie na mocy ustawy o amnestii z 21 lipca 1983 r. uniewinnił Chrupczalskiego i Wleciała¹⁴⁵.

14 października 1982 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego wszczął śledztwo przeciwko Barbarze Jałoszyńskiej¹⁴⁶, studentce Politechniki Krakowskiej, którą zatrzymano dzień wcześniej. Zarzucono jej, że gromadziła w swoim mieszkaniu pisma podziemne oraz przenosiła je i rozpowszechniała na terenie Politechniki Krakowskiej poprzez pozostawianie ich m.in. w pomieszczeniach wydziałów: Mechanicznego, Chemicznego, Architektury i Budownictwa Lądowego¹⁴⁷. W styczniu 1983 r., na mocy art. 15 §1 kpk i art. 17 pkt 2 ustawy z 18 grudnia 1982 r. o szczególnej regulacji prawnej w okresie zawieszenia stanu wojennego, przekazano sprawę do sądu powszechnego, czyli Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia¹⁴⁸. Na mocy wyroku tego sądu z 3 marca 1983 r. Jałoszyńska została skazana na 5 miesięcy pozbawienia wolności, zasądono też od niej kwotę 4360 zł na rzecz Skarbu Państwa tytułem kosztów postępowania oraz 3600 zł tytułem opłaty¹⁴⁹.

5 listopada 1982 r. wszczęto śledztwo przeciwko pracownikowi Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacyjnego w Krakowie Jackowi Bańdurze¹⁵⁰, którego również oskarżono o gromadzenie, przechowywanie oraz rozpowszechnianie pism sygnowanych przez Regionalną Komisję Wykonawczą (RKW) Solidarności¹⁵¹. 26 stycznia 1983 r. podsądny został uniewinniony przez Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie, a kosztami postępowania obciążono Skarb Państwa¹⁵². 1 lutego 1983 r. Prokuratura Garnizonowa w Krakowie zaskarżyła wyrok i wniosła o jego rewizję na niekorzyść Bańdury¹⁵³. W rezultacie 28 maja 1983 r. został on skazany na karę 8 miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na 2 lata oraz 20 tys. zł grzywny. Zasądono także 5600 zł na rzecz Skarbu Państwa tytułem kosztów postępowania¹⁵⁴.

6 listopada 1982 r. wszczęta została sprawa przeciwko Jerzemu Pociocy¹⁵⁵, studentowi Uniwersytetu Jagiellońskiego, któremu zarzucono, że gromadził, przechowywał oraz rozpowszechniał pisma sygnowane przez RKW, m.in. „Aktualności” i „Biuletyn Małopolski”¹⁵⁶. Wojskowy Sąd Garnizonowy w Krakowie 21 marca 1983 r. uznał go za winnego i skazał na 1 rok więzienia w zawieszeniu na 2 lata. Ponadto zobowiązano go

¹⁴⁵ AIPN Kr, 58/10, Postanowienie Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie, Kraków, 8 VIII 1983 r., k. 181.

¹⁴⁶ Barbara Jałoszyńska (ur. 1961) – wówczas studentka Politechniki Krakowskiej, Po 13 XII 1981 r. zaangażowana w kolportaż publikacji podziemnych. AIPN Kr, 403/65/pdf, Akta w sprawie B. Jałoszyńskiej.

¹⁴⁷ *Ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 14 X 1982 r., k. 29–30; *ibidem*, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów, Kraków, 14 X 1982 r., k. 31–32; *ibidem*, Akt oskarżenia, Kraków, 11 XI 1982 r., k. 90–94.

¹⁴⁸ *Ibidem*, Postanowienie Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego, Kraków, 24 I 1983 r., k. 175.

¹⁴⁹ *Ibidem*, Wyrok Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia, Kraków, 3 III 1983 r., k. 209–212.

¹⁵⁰ Jacek Bańdura (ur. 1946) – wówczas pracownik MPK w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. AIPN Kr, 58/84, Akta w sprawie J. Bańdury.

¹⁵¹ *Ibidem*, Akt oskarżenia, Kraków, 10 I 1983 r., k. 82–90.

¹⁵² *Ibidem*, Wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie, Kraków, 26 I 1983 r., k. 104–107.

¹⁵³ *Ibidem*, Rewizja Podprokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w Krakowie, Kraków, 1 II 1983 r., k. 111–112.

¹⁵⁴ *Ibidem*, Wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie, Kraków, 28 V 1983 r., k. 151–154.

¹⁵⁵ Jerzy Pocioca (ur. 1960) – wówczas student UJ. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w kolportaż wydawnictw podziemnych. Zob. AIPN Kr, 58/49, Akta w sprawie J. Pociocy.

¹⁵⁶ *Ibidem*, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 6 XI 1982 r., k. 26; *ibidem*, Akt oskarżenia, Kraków, 7 III 1983 r., k. 124–127.

do wykonania prac na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w terminie miesiąca od uprawomocnienia się wyroku w miejscu wskazanym przez Urząd Dzielnicowy Kraków-Śródmieście w Krakowie. Na poczet orzeczonej kary zaliczono okres tymczasowego aresztowania. Zarządzono także opłatę w wysokości 3600 zł na rzecz Skarbu Państwa tytułem zwrotu kosztów postępowania¹⁵⁷.

20 stycznia 1983 r. rozpoczęto śledztwo przeciwko osobom związanym z podziemnymi strukturami Niezależnego Zrzeszenia Studentów, które zaangażowane były w druk i kolportaż wydawnictw bezdebitowych: Marii Bąk¹⁵⁸, Jarosławowi Bąkowi¹⁵⁹, Jarosławowi Krawczykowi¹⁶⁰ i Małgorzacie Wilkosz¹⁶¹. W trakcie śledztwa zatrzymywano i przesłuchiowano kolejne osoby związane z podziemną poligrafią NZS. W sumie, obok wspomnianej czwórki, aktem oskarżenia objęci zostali Lucjan Baran¹⁶², Mirosław Gaczoł¹⁶³, Anna Galicka¹⁶⁴, Michał Garapich¹⁶⁵, Adam Kalita¹⁶⁶, Dorota Koczwańska¹⁶⁷, Ryszard

¹⁵⁷ *Ibidem*, Wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w Krakowie, Kraków, 21 III 1983 r., k. 144–147.

¹⁵⁸ Maria Barbara Bąk (ur. 1957) – polonistka, nauczycielka w IX LO w Krakowie. Od 5 VII 1982 do 21 III 1985 r. rozpracowywana przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Ważny”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁵⁹ Jarosław Bąk (ur. 1963) – wówczas student UJ. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność podziemną. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁶⁰ Jarosław Krawczyk (ur. 1961) – wówczas student, działacz NZS, członek redakcji pisma „Spis”. Od 5 VII 1982 do 21 III 1985 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Ważny”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁶¹ AIPN Kr, 17/2, t. 1/pdf, Akta śledztwa w sprawie M. Wilkosz i innych, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 20 I 1983 r., s. 128–129. Małgorzata Wilkosz (ur. 1957) – archeolog. Od 1982 r. pracownik Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Od 5 VII 1982 do 21 III 1985 r. rozpracowywana przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Ważny”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁶² Lucjan Baran (ur. 1960) – wówczas student Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność podziemną. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁶³ Mirosław Gaczoł (ur. 1960) – wówczas student AGH. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność podziemną. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁶⁴ Anna Galicka (ur. 1957) – studentka historii UJ, działaczka NZS. Po 13 XII 1981 r. zaangażowana w działalność podziemną. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁶⁵ Michał Garapich (ur. 1955) – absolwent geografii i socjologii na UJ. Tworzył struktury NZS na UJ, członek Konwentu NZS UJ. W latach 1981–1987 nauczyciel i wychowawca w Państwowym Domu Dziecka nr 2 w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność podziemnej Krajowej Komisji Wykonawczej (dalej: KKW) NZS, redaktor i drukarz „Serwisu Informacyjnego PAPSS”. W okresie 1981–1983 zorganizował grupę drukarską, drukował m.in. „Solidarność Nauczycielską”, „Sygnał”, „Myśli Nieinternowane”, „Hutnika”, „13 grudnia”. Od kwietnia 1982 r. autor tekstów w piśmie „Myśli Nieinternowane”, współpracownik Wydawnictwa Myśli Nieinternowanej (dalej: WMN), organizator druku i kolportażu, kolporter publikacji WMN. Po 1990 r. m.in. wiceprezes i dyrektor zarządzający Kolegium Odwoławczego przy Sejmiku Samorządowym Województwa Krakowskiego (1990–1994), dyrektor regionalny ds. bankowości detalicznej PKO SA (1995–2000), przewodniczący Rady Nadzorczej Korporacji Polskie Stocznie SA (2006–2007), prezes zarządu spółki Bio-Agro (2011–2012), prezes zarządu spółki JHP-Holding (od 2012 r.). Zob. C. Kuta, *Garapich Michał* [w:] *Encyklopedia ...*, t. 4, s. 96.

¹⁶⁶ Adam Kalita (ur. 1955) – polonista. Od 1980 r. w NZS UJ, w 1981 r. członek zarządu i Sekcji Kultury. W 1981 r. redaktor naczelny studenckiego miesięcznika literackiego „Gołębnik”. Po 13 XII 1981 r. przez kilka tygodni ukrywał się. W okresie 1982–1983 twórca KKW NZS. Animator kultury niezależnej, organizował przedstawienia teatralne i kursy samokształceniowe dla młodzieży szkolnej. 1987–1989 pracownik Biblioteki Jagiellońskiej. Po 1990 r. m.in. kierownik Referatu Ochrony Oddziału IPN w Krakowie (od 2005 r.), twórca Stowarzyszenia NZS 1980 i jego wiceprezes (od 2008 r.), prezes Stowarzyszenia Solidarni dla Niepodległości (od 2009 r.). Od 4 II 1983 do 11 II 1985 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Ważny”. Zob. J. Szpil, S. Chmura, *Kalita Adam* [w:] *Encyklopedia ...*, t. 2, s. 167–168.

¹⁶⁷ Dorota Koczwańska-Kalita (ur. 1960) – w tamtym czasie studentka filologii polskiej UJ, działaczka NZS, obecnie doktor nauk humanistycznych. Po 13 XII 1981 r. w Komisji Wykonawczej NZS, zaangażowana w kolportaż

Małusecki¹⁶⁸, Lucyna Marszałek¹⁶⁹, Jakub Rzeszut¹⁷⁰, Bogdan Sułkowski¹⁷¹, Tomasz Szewczyk¹⁷², Jacek Tomaszewski¹⁷³, Wiesław Wazl¹⁷⁴ i Paweł Zechenter¹⁷⁵. Prokuratura oskarżała ich o to, że od stycznia 1982 do 14 lutego 1983 r. drukowali, przechowywali, przynosili i przesyłali podziemne pisma, druki, ulotki, odezwy, apele i inne publikacje sygnowane przez podziemne struktury NZS, Solidarności oraz innych organizacji¹⁷⁶. 18 sierpnia 1983 r. Sąd Wojewódzki w Krakowie umorzył postępowanie wobec nich na mocy ustawy o amnestii.

podziemnych publikacji. Po 1990 r. m.in. dziennikarka Radia Kraków i Oddziału TVP w Krakowie, asystent prasowy w Oddziale IPN w Krakowie (2000–2005), dyrektor Biura Prezesa i Wydziału Informacji i Komunikacji Społecznej IPN (2005–2011), naczelnik Delegatury IPN w Kielcach (2015–2023).

¹⁶⁸ Ryszard Małusecki (ur. 1960) – student Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność podziemną. Od 5 VII 1982 do 21 III 1985 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Ważny”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁶⁹ Lucyna Marszałek (ur. 1961) – absolwentka historii na UJ oraz Wyższej Szkoły Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie, nauczyciel akademicki. W okresie 1981–1988 kolporterka podziemnych wydawnictw w środowisku akademickim. Po wprowadzeniu stanu wojennego, 13–15 XII 1981 r. działała w punkcie informacyjnym Solidarności w Collegium Novum UJ, następnie w podziemnych strukturach NZS. W latach 1986–1987 instruktor do spraw kulturalno-oświatowych w Klubie Osiedlowym Spółdzielni Mieszkaniowej Podgórze w Krakowie, w okresie 1987–2000 kierownik, następnie dyrektor Domu Kultury Ruczaj (do 2009 r.) i kierownik Centrum Kultury Ruczaj (od 2009 r.). Zob. M. Konczal, S. Chmura, *Marszałek Lucyna [w:] Encyklopedia...*, t. 3, s. 331.

¹⁷⁰ Jakub Rzeszut (ur. 1956) – do zmiany płci w 1982 r. Małgorzata Rzeszut. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w niezależną działalność wydawniczą. Zob. AIPN Kr, 17/2/DVD, t. 2, Notatka urzędowa z rozmowy z J. Rzeszutem, Kraków, 4 III 1983 r., s. 340; C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁷¹ Bogdan Sułkowski (ur. 1958) – wówczas student Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie; zaangażowany w niezależną działalność wydawniczą. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁷² Tomasz Szewczyk (1960–2015) – w latach 1981–1987 student UJ, od września 1981 r. członek NZS. Od czerwca 1982 r. twórca, wydawca, redaktor, redaktor techniczny i organizator druku pisma KKW NZS „Serwis Informacyjny PAPSS” oraz pisma Niezależnego Związku Młodzieży „Zew”, a także autor tekstów w nim publikowanych. Kolporter wydawnictw podziemnych. Zob. T. Kalita, *Szewczyk Tomasz Jacek [w:] Encyklopedia...*, t. 2, s. 445.

¹⁷³ Jacek Tomaszewski (ur. 1962) – działacz NZS. 28 I 1982 r. zarejestrowany przez Wydział III-1 KW MO w Krakowie jako TW „Witek” (nr rej. 25888), następnie przekazany DUSW w Nowej Hucie i 23 I 1989 r. przenieść (nr rej. 35395). Wyrejestrowany 26 I 1990 r. Zob. AIPN Kr, 309/265, Wyniki sprawdzonych ewidencyjnych dotyczących Jacka Jakuba Tomaszewskiego – TW „Witek”, nr. rejestracyjne Kr 25888 i Kr 35395; AIPN Kr, 00201/1, Zapis w dzienniku rejestracyjnym WUSW w Krakowie; AIPN Kr, 00195/2, Zapisy z dziennika archiwalnego WUSW w Krakowie, dział III; AIPN Kr, 00195/13, Zapis w dzienniku archiwalnym WUSW w Krakowie, dział I.

¹⁷⁴ Wiesław Wazl (1930–2006) – inżynier budownictwa lądowego, zatrudniony w Zakładzie Projektowania Usług Inwestycyjnych Inwestprojekt w Krakowie na stanowisku kierownika pracowni. Współpracował przy redakcji książek w WMN, do marca 1983 r. był redaktorem technicznym pism „Sygnał” i „Myśli Nieinternowane”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu; M. Krzek-Lubowiecki, *Wydawnictwo Myśli Nieinternowanej. Dzieje niezależnej oficyny w latach 1982–1989*, Kraków 2021, według indeksu; T. Gugęła, *Wazl Wiesław*, <https://myslinieinternowane.pl/portrety/wieslaw-wazl> (dostęp 11 III 2024 r.).

¹⁷⁵ Paweł Zechenter (ur. 1961) – dziennikarz, fotograf, fotoreporter, działacz opozycji. Od jesieni 1980 r. w NZS AGH, od października 1981 r. w NZS UJ. Współpracownik i autor tekstów publikowanych w piśmie „Od nowa”, korespondent „Gońca Małopolskiego”. W okresie 1982–1983 członek KKW NZS, organizator jej poligrafii, kolporter wydawnictw podziemnych. W latach 1988–1990 w redakcji „Tumultu”, autor zdjęć. Po 1990 r. m.in. dziennikarz i fotoreporter „Czasu Krakowskiego” (1990–1993) i „Głosu Nowej Huty” (1993–1994). Od 5 VII 1982 do 21 III 1985 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Ważny”. Zob. J. Zechenter, S. Chmura, *Zechenter Paweł [w:] Encyklopedia...*, t. 3, s. 686.

¹⁷⁶ AIPN Kr, 17/2, t. 4/pdf, Akt oskarżenia przeciwko J. Krawczykowi, M. Wilkosz, M.B. Bąk, J. Bąkowi, J. Tomaszewskiemu, A. Kalicie, D. Koczwańskiej, T. Szewczykowi, A. Galickiej, W. Wazłowi, R. Małuseckiemu, J. Rzeszutowi, M. Garapichowi, L. Baranowi, B. Sułkowskiemu, M. Gaczołowi, L. Marszałek, P. Zechenterowi, Kraków, 28 V 1983 r., s. 13–14.

Na początku kwietnia 1983 r. funkcjonariusze SB zlokalizowali drukarnię „Montinowca” – pisma Solidarności Nowohuckiego Przedsiębiorstwa Instalacji Przemysłowych Montin. W związku z tym 6 i 7 tegoż miesiąca zatrzymano Stanisława Piecha¹⁷⁷, Józefa Pilcha¹⁷⁸, Bronisława Sroga¹⁷⁹ i Czesława Woźniaka¹⁸⁰, a także ukrywającego się redaktora pisma Jerzego Karpińczyka¹⁸¹. 14 czerwca 1983 r. skierowano akt oskarżenia przeciwko Edwardowi Gwazdaczowi¹⁸², Jerzemu Karpińczykowi i Stanisławowi Piechowi. Redaktor został oskarżony o drukowanie „Montinowca”, a następnie przenoszenie go w umówione miejsce lub pozostawianie w środkach masowej komunikacji¹⁸³. W przygotowaniu periodyku miał mu pomagać Gwazdacz¹⁸⁴, a w jego kolportażu – Piech¹⁸⁵. 20 lipca 1983 r. Wydział IV Karny Rewizyjny Sądu Wojewódzkiego w Krakowie uwzględnił piąte z kolei zażalenie obrońcy i uchylił areszt tymczasowy wobec Gwazdacza, uzasadniając, że „nie

¹⁷⁷ Stanisław Piech (ur. 1954) – ślusarz w Nowohuckim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych Montin. Członek NSZZ „Solidarność”, zaangażowany w niezależną działalność wydawniczą. Od 9 VII 1982 do 19 I 1984 r. rozpracowywany przez Wydział V KW MO w Krakowie / Pion V DUSW w Nowej Hucie w ramach SOS „Pająk”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁷⁸ Józef Pilch (1949–1994) – elektryk w Nowohuckim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych Montin, przewodniczący KZ NSZZ „Solidarność”. Internowany 23 XII 1981 r., aresztowany 24 grudnia, 18 I 1982 r. skazany na rok więzienia. Według zapisów ewidencyjnych, 15 II 1983 r. zarejestrowany przez Wydział V KW MO w Krakowie jako kandydat na tajnego współpracownika, a 18 kwietnia jako TW „Weteran” (nr rej. Kr 27027). Wyrejestrowany 16 VII 1984 r. Na karcie Mkr-2 odnotowano, że „został wyeliminowany z powodu odmowy współpracy i dekonspiracji”. Zob. Zapisy ewidencyjne dotyczące J. Pilcha na kartach z kartotek AIPN, 2911/1, AIPN Kr, 00142/1, AIPN Kr, 085/1; C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁷⁹ Bronisław Sroga (ur. 1946) – elektryk w Nowohuckim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych Montin, działacz NSZZ „Solidarność” w swoim zakładzie pracy. 6 IV 1983 r. zatrzymany, kiedy wraz ze S. Piechem i J. Pilchem jechał do adwokata Andrzeja Rozmarynowicza. Podczas przesłuchania przez funkcjonariusza Wydziału V KW MO w Krakowie, ppor. Jana Szczepańskiego, był zastraszany. Pod groźbą szantażu zgodził się na współpracę z SB. Podpisał zobowiązanie do współpracy i został zarejestrowany jako TW „Jacek” (nr rej. Kr 27294). Do współpracy jednak nie doszło, następnego dnia Sroga powiedział kolegom o podpisaniu zobowiązania, co było równoznaczne z dekonspiracją. 6 XII 1983 r. wyrejestrowany z sieci agenturalnej. Zob. Zapisy ewidencyjne dotyczące B. Srogi na kartach z kartoteki AIPN, 2911/1; AIPN Kr, 00100/898/D (mf.), Teczka personalna TW „Jacek”; C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁸⁰ Czesław Woźniak (ur. 1945) – specjalista ds. kosztorysowania w Nowohuckim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych Montin, członek KZ NSZZ „Solidarność”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁸¹ AIPN Kr, 303/225, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko J. Karpińczykowi i innym, Akt oskarżenia, Kraków, 14 VI 1983 r., k. 10; AIPN Kr, 403/29, Akta w sprawie przeciwko E. Gwazdaczowi, J. Karpińczykowi i S. Piechowi, Protokół przeszukania hotelu robotniczego Montin, Kraków-Nowa Huta os. Złotej Jesieni, Kraków, 6 IV 1983 r., k. 3–3v; *ibidem*, Wykaz dowodów rzeczowych nr 043/83/23, Kraków, 6 IV 1983 r., k. 6–6v; *ibidem*, Protokół przeszukania mieszkania E. Gwazdacza, zam. Kraków-Nowa Huta, [O]siedle Sportowe, Kraków, 7 IV 1983 r., k. 7–8. Jerzy Karpińczyk (ur. 1949) – w okresie 1973–1981 pracownik Nowohuckiego Przedsiębiorstwa Instalacji Przemysłowych Montin w Krakowie, 1984–1990 – Krakowskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Maszynami Budownictwa w Krakowie. Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”, organizował Komitet Założycielski, następnie wiceprzewodniczący KZ w Montinie. Wydawca, autor tekstów i drukarz pisma „Montinowiec”. Członek ZR Małopolska. We wrześniu 1982 r. inicjator powołania Porozumienia Prasowego Solidarności Zwycięży. Od 1983 r. wydawca i drukarz pisma „Solidarność Zwycięży”, od marca tegoż roku współpracownik oddziału Solidarności Walczącej w Rzeszowie. Od 9 VII 1982 do 19 I 1984 r. rozpracowywany przez Wydział V KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOS „Pająk”, od 12 X 1984 do 20 IV 1990 r. przez Wydział V KW MO / WUSW w Rzeszowie w ramach SOR „Poligraf”/„Ośmiornica”. Zob. E. Zajac, S. Chmura, *Karpińczyk Jerzy* [w:] *Encyklopedia...*, t. 3, s. 225–226.

¹⁸² Edward Gwazdacz (ur. 1941) – operator-kierowca w Nowohuckim Przedsiębiorstwie Instalacji Przemysłowych Montin, członek NSZZ „Solidarność”. Od 9 VII 1982 do 19 I 1984 r. rozpracowywany przez Wydział V KW MO w Krakowie / Pion V DUSW w Nowej Hucie w ramach SOS „Pająk”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁸³ AIPN Kr, 303/225, Akt oskarżenia, Kraków, 14 VI 1983 r., k. 6–7.

¹⁸⁴ *Ibidem*, k. 9.

¹⁸⁵ *Ibidem*, k. 8.

można innego kryterium szkodliwości społecznej czynu stosować do oskarżonego, a innego do pozostałych współoskarżonych¹⁸⁶. Kilka dni później, po wejściu w życie ustawy o amnestii, postępowanie wobec Gwazdacza, Karpińczyka, Piecha i Pilcha zostało umorzone.

W kwietniu 1983 r. aresztowano drukarzy podziemnego pisma „Hutnik” – Józefa Palucha¹⁸⁷, Aleksandra Piecucha¹⁸⁸ i Jana Zygmunta¹⁸⁹, natomiast Wojciechowi Marchewczykowi¹⁹⁰ udało się uciec z zasadzki w drukarni przy ul. Dolnych Młynów¹⁹¹. Postępowanie przeciwko trzem pierwszym zostało umorzone przez Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w dniu 27 września 1983 r. na mocy ustawy o amnestii z 21 lipca tegoż roku¹⁹².

Kilka miesięcy później, 10 czerwca 1983 r. zlikwidowano kolejną podziemną drukarnię „Hutnika” na Osiedlu Kazimierzowskim. Zatrzymano 11 osób, z których pięć tymczasowo aresztowano, przedstawiając im zarzut z art. 48 ust. 2, 3 i 4 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym¹⁹³. Jerzego Mielniczuka¹⁹⁴, Annę Moskal¹⁹⁵, Martę

¹⁸⁶ AIPN Kr, 403/31, Postanowienie Sądu Wojewódzkiego w Krakowie w Wydziale IV Karnym Rewizyjnym, Kraków, 20 VII 1983 r., k. 218.

¹⁸⁷ Józef Paluch (ur. 1951) – w latach 1978–1984 geodeta w Geoprojekcie w Krakowie. Współpracownik krakowskiego Studenckiego Komitetu Solidarności. Działacz niezależnego ruchu wydawniczego, kolporter. W 1983 r. redaktor „Hutnika”, autor tekstów, drukarz, dostawca sprzętu i materiałów drukarskich, organizator transportu. W okresie 1984–1988 działacz Liberalno-Demokratycznej Partii „Niepodległość”, redaktor i autor tekstów publikowanych w piśmie „Niepodległość”, udostępniał lokal na drukarnię. Od 1984 r. linotypista w RSW „Prasa – Książka – Ruch” (do 1995 r.). Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁸⁸ Aleksander Piecuch (ur. 1961) – wówczas student AGH, działacz NZS. Internowany od 18 XII 1981 do 9 I 1982 r., ponownie od 12 V do 7 VII 1982 r. Od 12 IV 1985 do 22 III 1989 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 WUSW w Krakowie w ramach SOS „Cyklos”. Zob. Zapisy ewidencyjne dotyczące A. Piecucha na kartach z kartotek AIPN Kr, 089/1, AIPN Kr, 0042/1; *Stan wojenny w Małopolsce. Relacje i dokumenty...*, s. 420.

¹⁸⁹ Jan Zygmunt (ur. 1958) – student AGH. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w niezależną działalność wydawniczą. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁹⁰ Wojciech Marchewczyk (ur. 1951) – w latach 1977–1984 asystent naukowo-dydaktyczny w Instytucie Kształtowania i Ochrony Środowiska AGH, w okresie 1978–1980 dziennikarz sportowy w krakowskim „Tempie”. Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”, organizował Komitet Założycielski w AGH, następnie członek prezydium KZ. W latach 1980–1981 redaktor „Komunikatu Sekcji Informacji Komisji Zakładowej NSZZ »Solidarność« w AGH”. W okresie 1981–1983 działacz Regionalnej Komisji Solidarności Małopolska, w 1983 r. członek RKW Małopolska. Organizator, redaktor naczelny i drukarz pisma „Hutnik”, organizator i wydawca „Obserwatora Wojennego”. Od 23 XI do 6 XII 1982 r. internowany. W okresie 1983–1990 twórca i wydawca Biblioteki Obserwatora Wojennego. Od 6 IV 1983 r., po likwidacji przez SB drukarni przy ul. Dolnych Młynów, ukrywał się, od 11 kwietnia poszukiwany listem gończym (do 22 VIII 1983 r.). Od 1989 do 1990 r. twórca i redaktor naczelny „Tygodnika Solidarność Małopolska”, od 1990 do 1991 r. dziennika „Depesza”. Od 12 II 1985 do 31 XII 1989 r. rozpracowywany przez Wydział III-1/Inspektorat II WUSW w Krakowie w ramach SOR „Bojownik”. Zob. S. Chmura, *Marchewczyk Wojciech* [w:] *Encyklopedia...*, t. 3, s. 328–329.

¹⁹¹ Szerzej zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, s. 513–516.

¹⁹² AIPN Kr, 17/286, Akta postępowania sądowego w sprawie J. Palucha, A. Piecucha, J. Zygmunta i B. Wojnara, Protokół posiedzenia Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia, Kraków, 27 IX 1983 r., k. 12–13.

¹⁹³ Szerzej zob.: C. Kuta, *Niecenzurowane...*, s. 516–519; AIPN Kr, 07/5327, Akta śledztwa przeciwko A. Moskal, M. Piróg, T. Urydze, K. Sobolowi i J. Mielniczukowi.

¹⁹⁴ Jerzy Mielniczuk (ur. 1960) – wówczas student AGH. W 1982 r. twórca Ruchu Oporu (dalej: RO) NZS w Krakowie, wydawca i redaktor periodyku RO NZS „Barykada”. Redaktor techniczny i autor tekstów w pismach krakowskiego NZS i NSZZ „Solidarność”, organizator sieci kolportażu wydawnictw podziemnych na Osiedlu Kazimierzowskim, w latach 1982–1985 drukarz. Od 1981 do czerwca 1983 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO w Krakowie w ramach KE, od 16 VI 1983 do grudnia 1988 r. przez Wydział III-1 KW MO / Wyzd. V WUSW tamże w ramach SOR „Młodzi”, od 16 XII 1988 do kwietnia 1989 r. przez Wyzd. V / Inspektorat 2 WUSW tamże w ramach SOR „Pracownia”, od kwietnia 1989 do stycznia 1990 r. przez Inspektorat 2 / Wyzd. Studiów i Analiz WUSW tamże. Zob. M. Bukała, J. Kopeczek, *Mielniczuk Jerzy* [w:] *Encyklopedia...*, t. 4, s. 265.

¹⁹⁵ Anna Mielniczuk z d. Moskal (ur. 1960) – w okresie 1979–1983 studentka AGH, od grudnia 1981 r. w NZS. W latach 1982–1984 kolportowała i wydawała podziemną prasę NZS i NSZZ „Solidarność”, uczestniczyła w przygotowywaniu audycji podziemnego radia. Od 11 IV 1983 do 12 XII 1989 r. rozpracowywana przez Wydział III-1

Piróg¹⁹⁶, Konrada Sobola¹⁹⁷ i Teresę Urygę¹⁹⁸ oskarżono o zorganizowanie nielegalnej drukarni i punktu kolportażowego, a także sporządzanie, przechowywanie i rozpowszechnianie różnych ulotek i pism (w tym „Hutnika”). Nikt nie przyznał się do zarzucanych czynów, a Mielniczuk w ogóle odmówił składania zeznań. W obronie aresztowanych studentów AWF – Sobola i Urygi – rektor Adam Klimek skierował do Wydziału Śledczego Prokuratury Wojewódzkiej w Krakowie pismo z prośbą o zwolnienie ich za poręczeniem władz uczelni¹⁹⁹. Interwencja okazała się skuteczna, 21 lipca 1983 r. wiceprokurator wojewódzki Zbigniew Kołtoński przyjął poręczenie rektora w sprawie Sobola oraz Urygi i uchylił wobec nich tymczasowe aresztowanie²⁰⁰. 25 lipca Prokuratura Wojewódzka w Krakowie, na mocy ustawy o amnestii z 21 lipca 1983 r., uchyliła areszt także wobec reszty podejrzanych²⁰¹. 20 września tegoż roku Wydział II Karny Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty na podstawie wspomnianej ustawy umorzył postępowanie karne wobec wszystkich osób.

Również 10 czerwca 1983 r., w ramach działań prowadzonych przeciwko grupie kilku osób zaangażowanych w druk i kolportaż publikacji drugiego obiegu, rozpracowywanych w ramach sprawy operacyjnego rozpracowania „Mimoza”, aresztowano Jolantę Antas²⁰²,

KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Młodzi”, od 5 X 1987 do 20 V 1988 r. przez Pion V RUSW w Stalowej Woli / Wyzd. V WUSW w Tarnobrzegu w ramach SO „Spółdzielcy”. Zob. J. Kopeczek, S. Chmura, *Mielniczuk Anna (z d. Moskal)* [w:] *Encyklopedia...*, t. 5, s. 215.

¹⁹⁶ Marta Piróg (ur. 1960) – wówczas studentka AGH. Po 13 XII 1981 r. zaangażowana w działalność podziemną. Od 11 IV 1983 do 12 XII 1989 r. rozpracowywana przez Wydział III-1 KW MO w ramach SOR „Młodzi”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

¹⁹⁷ Konrad Sobol (ur. 1957) – wówczas student AWF w Krakowie, zaangażowany w niezależną działalność wydawniczą. Od 11 IV 1983 do 12 XII 1989 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Młodzi”, od 14 XI 1983 do 22 III 1985 r. przez Wydział III WUSW w Krakowie w ramach SOS „Płaz”. Zob. AIPN Kr, 0101/103/DVD, SOS „Płaz”; Zapisy ewidencyjne dotyczące K. Sobola na kartach z kartotek AIPN, 2911/1, AIPN, 2912/1, AIPN Kr, 00142/1, AIPN Kr, 089/1.

¹⁹⁸ Teresa Uryga (ur. 1960) – absolwentka AWF w Krakowie. Od października 1980 r. w NZS, w 1981 r. członek Zarządu NZS AWF. Po 13 XII 1981 r. organizowała i działała w tajnych strukturach NZS AWF, od października 1982 r. działaczka Krakowskiej Rady Ruchu Oporu NZS. W okresie 1982–1984 drukowała m.in. „Hutnika” i „Barykadę”, a w latach 1985–1986 biuletyn informacyjny Tajnej Komisji Uczelnianej NSZZ „Solidarność” AWF, od numeru 3 biuletyn TKZ „Solidarność AWF”. Do 1986 r. organizowała kolportaż (na terenie HiL, Akademii Rolniczej oraz AWF) i była kolporterką wydawnictw podziemnych. Kilkakrotnie zatrzymywana. W okresie 1985–1986 nauczycielka w szkołach podstawowych w Tęgorozu, w latach 1989–1999 w Kamionce Małej, a od 1999 r. w gimnazjum w Janowicach. Od 16 III 1983 r. rozpracowywana przez Wydział III-1 KW MO w Krakowie w ramach SOR „Młodzi”, od 1 X 1987 do 17 VII 1989 r. przez Pion V RUSW w Limanowej w ramach KE „Aktivistka”. Zob. D. Nowok, *Uryga Teresa* [w:] *Encyklopedia...*, t. 1, red. M. Łątkowska i in., Warszawa 2010, s. 467.

¹⁹⁹ AIPN Kr, 403/23, Akta w sprawie przeciwko J. Mielniczukowi i innym, Pismo rektora Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie doc. dr. hab. Adama Klimka do Wydziału Śledczego Prokuratury Wojewódzkiej w Krakowie, Kraków, 21 VI 1983 r., k. 443–445.

²⁰⁰ *Ibidem*, Postanowienie o uchyleniu i zmianie środka zapobiegawczego w stosunku do T. Urygi, Kraków, 21 VII 1983 r., k. 453–454; *ibidem*, Postanowienie o uchyleniu i zmianie środka zapobiegawczego w stosunku do K. Sobola, Kraków, 21 VII 1983 r., k. 457–458; AIPN Kr, 07/5327, Meldunek o zmianie środka zapobiegawczego wobec T. Urygi, Kraków, 21 VII 1983 r., k. 111; *ibidem*, Meldunek o zmianie środka zapobiegawczego wobec K. Sobola, Kraków, 21 VII 1983 r., k. 104.

²⁰¹ AIPN Kr, 07/5327, Meldunek o uchyleniu środka zapobiegawczego wobec J. Mielniczuka, Kraków, 25 VII 1983 r., k. 118; *ibidem*, Meldunek o uchyleniu środka zapobiegawczego wobec A. Moskal, Kraków, 25 VII 1983 r., k. 116; *ibidem*, Meldunek o uchyleniu środka zapobiegawczego wobec M. Piróg, Kraków, 25 VII 1983 r., k. 102.

²⁰² Jolanta Antas (ur. 1954) – profesor, językoznawca. Od 1977 r. zatrudniona w Instytucie Filologii Polskiej UJ. Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”. W okresie 1982–1989 autorka tekstów, redaktorka i recenzentka w pismach

Wojciecha Gajewicza²⁰³ i Annę Pulchny²⁰⁴. Funkcjonariusze SB zatrzymali ich podczas drukowania podziemnych publikacji w mieszkaniu Marii Indyk²⁰⁵ przy ul. Lelewela²⁰⁶. W tym samym czasie aresztowano także Wiesława Antasa, brata Jolanty²⁰⁷. Rodzeństwu zarzucono udział w drukowaniu, przechowywaniu i kolportowaniu wydawnictw niezależnych. Z kolei wina Pulchny i Gajewicza miała polegać na tym, że sporządzali publikacje podziemne, natomiast Indyk miała „brać udział w drukowaniu, udostępniając do tego celu swoje mieszkanie, przechowywaniu w tym mieszkaniu oraz roznoszeniu nielegalnych wydawnictw”²⁰⁸. 18 sierpnia 1983 r. wiceprokurator Prokuratury Wojewódzkiej

podziemnych, m.in. w „Hutniku” i „Miesięczniku Małopolskim”. Współpracowała z Oficyną Literacką, kolporterka wydawnictw podziemnych. Pośredniczyła w kontaktach Solidarności z zagranicą, do 1989 r. łączniczka Regionu Małopolska z brukselskim Biurem Koordynacyjnym. W 1983 r. utworzyła grupę poligraficzną drukującą „Zeszyty Związkowe” MKS Kraków. 10 VI 1983 r. zatrzymana i przetrzymywana w areszcie bez sankcji prokuratorskiej przez 53 dni (podjęła głodówkę w proteście przeciwko warunkom więziennym, a później z powodu odmówienia jej prawa do pożyczania książek). 1 VIII 1983 r. zwolniona na mocy amnestii. Po 1990 r. m.in. wykładowca retoryki komunikacyjnej w Podyplomowym Studium Tłumaczy oraz na UJ (od 1995 r.), a także członek Rektorskiej Komisji ds. Inwigilacji UJ przez SB (2006–2007). Od 28 IV 1983 do 31 XII 1989 r. rozpracowywana przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Mimoza”. Zob. D. Nowok, S. Chmura, *Antas Jolanta* [w:] *Encyklopedia...*, t. 3, s. 21–22.

²⁰³ Wojciech Gajewicz (ur. 1961) – wówczas student filologii polskiej. Po 13 XII 1981 r. zaangażowany w działalność podziemną. Od 28 IV 1983 do 31 XII 1989 r. rozpracowywany przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Mimoza”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

²⁰⁴ Anna Pulchny (ur. 1956) – wówczas pracownik administracyjny na UJ. Po 13 XII 1981 r. zaangażowana w działalność podziemną. Od 28 IV 1983 do 31 XII 1989 r. rozpracowywana przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Mimoza”. Zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, według indeksu.

²⁰⁵ Maria Indyk (1950–2006) – doktor, od 1978 r. pracownik naukowo-dydaktyczny Instytutu Filologii Polskiej UJ. Od 1982 r. współpracowała z podziemną Solidarnością, autorka tekstów i recenzentka w wydawnictwach podziemnych. Współpracowała z Oficyną Literacką, była kolporterką wydawnictw podziemnych, organizowała kolportaż na krakowskich uczelniach. W jej mieszkaniu odbywały się spotkania działaczy podziemnej Solidarności i szkolenia drukarskie. Na początku 1983 r. zorganizowała (wraz z J. Antas) grupę poligraficzną drukującą sygnowane przez MKS Kraków „Zeszyty Związkowe”. 24 I 1989 r. pobita przez tzw. nieznaną sprawców, śledztwo w tej sprawie umorzono. W 1989 r. założyła Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, od 2003 r. jego dyrektor ds. wydawniczych. Od 28 IV 1983 do 31 XII 1989 r. rozpracowywana przez Wydział III-1 KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOR „Mimoza”. Zob. E. Zając, *Indyk Maria* [w:] *Encyklopedia...*, t. 2, s. 145.

²⁰⁶ AIPN Kr, 287/2, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko W. Gajewiczowi i innym, Protokół przesłuchania mieszkania na ul. Lelewela, Kraków, 10 VI 1983 r., s. 2–6; *ibidem*, Wykaz dowodów rzeczowych nr 078/83/60, Kraków, 10 VI 1983 r., s. 8–15. Zob. też AIPN Kr, 096/1060/pdf, Akta śledztwa przeciwko A. Pulchny, W. Gajewiczowi, M. Indyk, W. Antasowi i J. Antas, Wykaz dowodów rzeczowych nr 078/83/60, Kraków, 10 VI 1983 r., s. 59–73. Szerzej zob. C. Kuta, *Niecenzurowane...*, s. 544–545.

²⁰⁷ Wiesław Antas (ur. 1951) – elektryk, w latach 1967–1984 zatrudniony w HiL. Od 1980 r. w NSZZ „Solidarność”, wiceprzewodniczący Komitetu Założycielskiego na Wydziale Aparatury Kontrolno-Pomiarowej, przewodniczący Koła Solidarności na Wydziale Stalowni Konwertorowej, członek Komisji Wydziałowej. Kolporter niezależnych wydawnictw. W okresie 1982–1984 organizator kolportażu wydawnictw podziemnych w swoim zakładzie pracy, akcji plakatowych i wykonywania graffiti. Organizator druku i drukarz podziemnych wydawnictw. Kilkakrotnie zatrzymywany przewencyjnie, karany grzywnami przez kolegia ds. wykroczeń. W 1983 r. organizator podziemnych audycji Radia Solidarność. Od 1984 r. na emigracji w Holandii. 1984–1989 współpracownik Jana Minkiewicza z Biura Informacyjnego Solidarności w Amsterdamie i Jerzego Milewskiego z Biura Koordynacyjnego Solidarności za Granicą w Brukseli. Zorganizował kanał przerzutowy, którym przemycano literaturę, sprzęt i materiały poligraficzne, a także komputery, z Polski zaś przewożono dla Biura Koordynacyjnego Solidarności za Granicą krajowe wydawnictwa podziemne. Od 1983 do 1985 r. rozpracowywany przez Wydział V KW MO / WUSW w Krakowie / Pion V DUSW w Nowej Hucie w ramach SOR „Automaty”. Zob. S. Chmura, *Antas Wiesław* [w:] *Encyklopedia...*, t. 4, s. 18.

²⁰⁸ AIPN Kr, 451/2, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko M. Indyk i innym; AIPN Kr, 096/1060/pdf, Akta śledztwa przeciwko A. Pulchny, W. Gajewiczowi, M. Indyk, W. Antasowi i J. Antas.

w Krakowie, na mocy ustawy o amnestii z 21 lipca 1983 r., wniósł o umorzenie postępowania. 27 września Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia przychylił się do tego wniosku, a kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa²⁰⁹.

8 lipca 1983 r. Prokuratura Wojewódzka w Krakowie wszczęła śledztwo przeciwko Zbigniewowi Badowskiemu²¹⁰ i Janowi Borkowskiemu²¹¹ z zespołu pisma „Kablowiec”, wydawanego przez NSZZ „Solidarność” z Krakowskiej Fabryki Kabli i Maszyn Kablowych²¹². Dwa dni wcześniej, podczas przeszukania altany należącej do Borkowskiego, znaleziono 500 egzemplarzy „Kablowca” i materiały służące do jego powielania²¹³. Badowskiemu zarzucano, że od września 1982 do 6 lipca 1983 r. rozpowszechniał, drukował i kolportował to pismo, a Borkowskiemu współudział w jego drukowaniu. 17 października 1983 r. Wydział II Karny Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze, na wniosek Prokuratury Wojewódzkiej w Krakowie z 18 sierpnia 1983 r., umorzył śledztwo na podstawie ustawy o amnestii²¹⁴.

PODSUMOWANIE

W stosunku do drugiego obiegu PZPR inicjowała działania administracyjne i karne, natomiast będące w jej dyspozycji tajne służby policyjne umożliwiały ich realizację. O ile przed 13 grudnia 1981 r. działania represyjne przeciwko niezależnym wydawnictwom prowadzone były względnie rzadko, o tyle po wprowadzeniu stanu wojennego stały się częstsze i bardziej zdecydowane. Aresztowania, rewizje oraz konfiskaty papieru, książek i materiałów poligraficznych miały doprowadzić do zniszczenia drugiego obiegu. Zatrzymanie na 48 godzin było często początkiem dalszych represji. Jeśli SB dysponowała jakimiś dowodami, zatrzymany otrzymywał sankcję prokuratorską i stawał przed sądem. W 1983 r., w związku ze zniesieniem stanu wojennego i wprowadzoną amnestią, większość skazanych za prowadzenie niezależnej działalności wydawniczej została zwolniona z więzień.

²⁰⁹ AIPN Kr, 17/287, Akta postępowania sądowego w sprawie A. Pulchny, J. Antas, W. Antasa, W. Gajewicza i M. Indyk.

²¹⁰ Zbigniew Badowski (ur. 1948) – pracownik Krakowskiej Fabryki Kabli, wiceprzewodniczący KZ NSZZ „Solidarność”, działacz struktur podziemnych, redaktor pisma „Kablowiec”. Zwolniony z pracy za kolportaż pism drugiego obiegu, następnie pracownik Zakładu Ceramiki Budowlanej. Od 19 V 1983 do 7 II 1984 r. rozpracowywany przez Wydział V KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOS/SOR „Grafika”, od 7 IV 1987 do 11 VII 1988 r. przez Wydział V WUSW w Krakowie w ramach SOR „Kolumna”. Zob. Zapisy ewidencyjne dotyczące Z. Badowskiego na kartach z kartotek AIPN, 2912/1, AIPN Kr, 089/1, AIPN Kr, 00142/1; *Stan wojenny w Małopolsce w relacjach świadków...*, s. 209.

²¹¹ Jan Borkowski (ur. 1928) – mechanik, w tym czasie rencista. Zaangażowany w druk pisma „Kablowiec”. Od 19 V 1983 do 7 II 1984 r. rozpracowywany przez Wydział V KW MO / WUSW w Krakowie w ramach SOS/SOR „Grafika”. Zob. Zapisy ewidencyjne dotyczące J. Badowskiego na kartach z kartotek AIPN, 2912/1, AIPN Kr, 089/1, AIPN Kr, 00142/1.

²¹² AIPN Kr, 07/277, t. 1, Akta śledztwa przeciwko Z. Badowskiemu i J. Borkowskiemu, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, Kraków, 8 VII 1983 r., k. 23.

²¹³ AIPN Kr, 07/277, t. 2, Wniosek o wszczęcie śledztwa, przedstawienie zarzutów i zastosowanie tymczasowego aresztowania, Kraków, 8 VII 1982 r., k. 25.

²¹⁴ AIPN Kr, 07/277, t. 1, Postanowienie Sądu Rejonowego dla Krakowa-Podgórze w Krakowie Wydział II Karny, Kraków, 17 X 1983 r., k. 66–67.

W 22 sprawach karnych, toczących się w Krakowie od stycznia 1982 do lipca 1983 r. w związku z niezależną działalnością wydawniczą, skazano 40 osób, a uniewinniono 45, przy czym umorzenia lub wyroki uniewinniające zapadały od 1983 r. W przypadku wyroków, które zapadały po wejściu w życie ustawy amnestyjnej z lipca 1983 r., dokonywano umorzeń na podstawie tej ustawy. Nie sięgano po ostrzejsze środki karne z obawy przed sankcjami ekonomicznymi ze strony państw zachodnich. Wskazywano: „Sytuacja społeczno-polityczna kraju w latach osiemdziesiątych, a tym samym resortu spraw wewnętrznych była i jest determinowana sytuacją ekonomiczną i stosunkami z krajami kapitalistycznymi. Pociągnięcie do odpowiedzialności karnej działaczy i współpracowników nielegalnych oficyn jest bardzo trudne z racji niedostatecznego rozpoznania kierownictwa tych wydawnictw (bogaty materiał operacyjny, wartość procesowa nieznaczna). Pomimo tych trudności w wielu przypadkach udało się doprowadzić niektóre osoby do skazania za prowadzenie działalności antypaństwowej”²¹⁵.

Przed sądami stawali głównie ludzie młodzi, czasem nawet nieletni. Często prokurator domagał się wymierzenia surowszej kary od tej, która zapadła w wyroku, a nawet wnosił rewizje, gdy kara wydawała mu się zbyt łagodna. Wysokość tych kar sięgała od 6 miesięcy do 3 lat pozbawienia wolności. Wszystkie sprawy prowadzono w trybie doraźnym, chociaż często sąd orzekał wyroki w trybie zwykłym.

Na mocy Ustawy o zmianie niektórych przepisów prawa o wykroczeniach z 24 października 1986 r. do kodeksu wykroczeń wprowadzono art. 52a, na podstawie którego kolegia mogły skazywać na karę aresztu lub grzywny osoby, które drukowały bądź kolportowały publikacje wydawane poza cenzurą, a także decydować o przepadku zarekwirowanych przedmiotów.

Po 1989 r. sprawy prowadzone w okresie stanu wojennego były umarzane, a osoby oskarżane o działalność związkową oraz zaangażowane w wydawanie, drukowanie i kolportaż niezależnych publikacji uniewinniano.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

Źródła archiwalne

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie

001708/3129A/pdf, Andrzej Dudek, „Nielegalny obieg wydawniczy na terenie Warszawy i województwa stołecznego w latach 1981–1987”, praca dyplomowa napisana pod kierunkiem kpt. dr. Marka Zielińskiego, Wyższa Szkoła Oficerska MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego, Legionowo 1988;

1357/184/pdf, Akta w sprawie karnej przeciwko W. Wiśniewskiemu;

1378/46/pdf, Akta w sprawie przeciwko T. Bagińskiemu, W. Brzeskiemu, A. Machelowi;

²¹⁵ AIPN, 001708/3129A/pdf, k. 97.

1378/47/1/pdf, Akta w sprawie przeciwko T. Bagińskiemu, W. Brzeskiemu, A. Machelowi;
1378/51, Akta w sprawie przeciwko F. Stożkowi, E. Zadurze, W. Maciudze;
2911/1, Kartoteka ogólnoinformacyjna Biura „C” MSW;
2912/1, Kartoteka ogólnoinformacyjna [odtworzeniowa] byłego Biura „C” MSW.

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Krakowie

00142/1, Kartoteka ogólnoinformacyjna byłego WUSW w Krakowie / Nowym Sączu / Tarnowie;
00195/2, Dziennik archiwalny KW MO / WUSW w Krakowie, dział I;
00201/1, Dziennik rejestracyjny KW MO / WUSW w Krakowie;
04/56, SOS „Kawiarze”;
07/5177, Akta w sprawie G. Jakubowskiego i innych;
97/932, Akta postępowania w sprawie przeciwko T. Świdzińskiemu, A. Kramarczykowi,
E. Kubisiowskiemu i G. Jakubowskiemu;
97/962, Akta postępowania w sprawie J. Miętki i W. Ciuły;
07/5238, Akta śledztwa przeciwko A. Fischerowi i innym;
096/974/D, Akta w sprawie A. Fischera i innych;
84/3203, Akta w sprawie przeciwko A. Fischerowi;
97/989, Akta nadzoru w sprawie przeciwko T. Strutyńskiemu;
07/5192, Akta kontrolno-śledcze przeciwko A. Załuskiemu i innym;
97/1001, Akta nadzoru w sprawie przeciwko A. Załuskiemu;
84/3213/pdf, Akta w sprawie przeciwko G. Ciepłemu;
096/964/pdf, Akta w sprawie G. Ciepłego;
07/5219/pdf, Akta w sprawie śledztwa przeciwko G. Ciepłemu;
096/960/D (mf.), Akta w sprawie W. Ornata;
07/5215, Akta w sprawie W. Ornata;
07/5218, Akta kontrolne śledztwa przeciwko M. Miętce i E. Karkoszy;
97/1250, Akta śledztwa przeciwko E. Karkoszy i M. Miętce;
096/963/J (mf.), Akta śledztwa przeciwko M. Miętce i E. Karkoszy;
010/12114, Materiały dotyczące W. Czyża;
97/1004, Akta nadzoru w sprawie W. Ornata;
97/1025/pdf, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko G. Ciepłemu;
97/1008, Akta śledztwa przeciwko L. Ottomańskiemu i K. Piotrowskiej;
07/5207, Akta kontrolno-śledcze przeciwko S. Papieżowi;
97/1087, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko S. Papieżowi;
1378/49, Akta w sprawie przeciwko F. Stożkowi, E. Zadurze, W. Maciudze;
97/1102, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko J. Pacule, J. Grąckiemu, A. Gumule, J. Petlickiemu,
W. Gołąbowi, Z. Fijakowi, J. Barańskiemu i J. Polakowi;
97/1117, Akta śledztwa w sprawie M. Stacha, K. Kowalówki, W. Smagały, H. Kowala, J. Szadzińskiego;
97/1108, Akta postępowania w sprawie J. Rojka;
97/1113, Akta w sprawie przeciwko J. Olszewskiemu, J. Sowie;
97/1115, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko P. Chrupczalskiemu, A. Wleciałowi,
T. Góreckiemu i K. Grotyńskiemu;
096/990/D/pdf, Akta śledztwa w sprawie P. Chrupczalskiego;

58/10, Akta śledztwa w sprawie P. Chrupczalskiego, A. Wleciała, T. Góreckiego i K. Grotyńskiego;
07/5261, Akta w sprawie P. Chrupczalskiego i innych;
403/65/pdf, Akta w sprawie B. Jałoszyńskiej;
58/84, Akta w sprawie J. Bańdury;
58/49, Akta w sprawie J. Pocicy;
17/2, t. 1/pdf, Akta śledztwa w sprawie M. Wilkosz i innych;
303/225, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko J. Karpińczykowi i innym;
403/29, Akta w sprawie przeciwko E. Gwazdaczowi, J. Karpińczykowi i S. Piechowi;
403/31, Akta w sprawie przeciwko E. Gwazdaczowi, J. Karpińczykowi i S. Piechowi;
17/286, Akta postępowania sądowego w sprawie J. Palucha, A. Piecucha, J. Zygmunta i B. Wojnara;
07/5327, Akta śledztwa przeciwko A. Mokszał, M. Piróg, T. Urydze, K. Sobolowi i J. Mielniczukowi;
403/23, Akta w sprawie przeciwko J. Mielniczukowi i innym;
287/2, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko W. Gajewiczowi i innym;
096/1060/pdf, Akta śledztwa przeciwko A. Pulchny, W. Gajewiczowi, M. Indyk, W. Antasowi
i J. Antas;
451/2, Akta prokuratorskie w sprawie przeciwko M. Indyk i innym;
17/287, Akta postępowania sądowego w sprawie A. Pulchny, J. Antas, W. Antasa, W. Gajewicza
i M. Indyk;
07/277, t. 1–2, Akta śledztwa przeciwko Z. Badowskiemu i J. Borkowskiemu;
0101/345/D, SOR „Klin”;
0101/103/DVD, SOS „Płaz”;
00100/898/D (mf.), Teczka personalna TW „Jacek”;
309/265, Wyniki sprawdzeń ewidencyjnych dotyczących Jacka Jakuba Tomaszewskiego –
TW „Witek”, nr. rejestracyjne Kr 25888 i Kr 35395;
085/1, Kartoteka odtworzeniowa pseudonimów WUSW w Krakowie;
089/1, Kartoteka odtworzeniowa kryptonimów WUSW w Krakowie.

Prasa podziemna

Wyroki, rewizja, „Zomorządność” 1983, nr 56.

Akty normatywne

Dziennik Ustaw 1981, nr 29, poz. 154, Dekret z dnia 12 XII 1981 r. o stanie wojennym.

Źródła drukowane

Konfederacja Polski Niepodległej w Krakowie 1979–1990. Wybór dokumentów, oprac. M. Kasprzycki,
Kraków 2009 (seria „Bezpieka przeciw Małopolanom”, t. 3).

Stan wojenny w Małopolsce w relacjach świadków, oprac. Z. Solak, J. Szarek, współprac. E. Zając,
Kraków 2001.

OPRACOWANIA

Błażejowska J., *Papierowa rewolucja. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Polsce 1976–1989/1990*, Warszawa 2010.

- Encyklopedia „Solidarności”. Opozycja w PRL 1976–1989*, t. 1, red. M. Łątkowska i in., Warszawa 2010; t. 2, red. nauk. G. Waligóra i in., Warszawa 2012; t. 3, red. nauk. G. Waligóra i in., Warszawa 2019; t. 4, red. nauk. J. Olaszek i in., Warszawa 2020; t. 5, red. nauk. J. Olaszek i in., Warszawa 2023.
- Gliksman A., *Leksykon ludzi małopolskiej „Solidarności”*, t. 2, Kraków 2017.
- Jak wojskowe służby rozpracowywały „Solidarności”*, „Głos” 2006, nr 31.
- Kamiński Ł., *Władza wobec opozycji 1976–1989*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2003, nr 2.
- Krzek-Lubowiecki M., *Wydawnictwo Myśli Nieinternowanej. Dzieje niezależnej oficyny w latach 1982–1989*, Kraków 2021.
- Kubisiowski Edward Antoni, oprac. C. Kuta, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2012, nr 36.
- Kuta C., *Niecenzurowane. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie w latach 1976–1990*, Kraków 2019.
- Kuta C., *Niezależny ruch wydawniczy 1980–1989* [w:] NSZZ „Solidarność” 1980–1989, t. 2: *Ruch społeczny*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, Warszawa 2010.
- Zabłocki W., *Stan wojenny w Małopolsce*, Kraków 1994.
- Zybertowicz A., *Niewidoczna władza: komunistyczne państwo policyjne w Polsce lat osiemdziesiątych* [w:] *Skryte oblicze systemu komunistycznego. U źródeł zła...*, red. R. Bäcker, P. Hübner, Warszawa 1997.

Netografia

- Encyklopedia „Solidarności” on line*, <https://encysol.pl/es/encyklopedia/biogramy> (dostęp 11 III 2024 r.).
- Gugała T., *Wazł Wiesław*, <https://myslinieinternowane.pl/portrety/wieslaw-wazl> (dostęp 11 III 2024 r.).
- Katalog osób rozpracowywanych, <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/osoby-rozpracowywane/?catalog=2> (dostęp 9 III 2024 r.).
- Lista osób odznaczonych Krzyżem Wolności i Solidarności, <https://odznaczeni-kwis.ipn.gov.pl/> (dostęp 7 III 2024 r.).

Represje karne wobec działaczy drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie w okresie stanu wojennego

W artykule przeanalizowano represje karne stosowane wobec krakowskich działaczy niezależnego ruchu wydawniczego w okresie stanu wojennego. Problem ten nie był dotąd przedmiotem szczegółowych badań. W dotychczasowej literaturze zwracano uwagę raczej na działania operacyjne komunistycznego aparatu represji niż na sankcje prawne stosowane wobec osób zaangażowanych w drugi, nielegalny, obieg wydawnictw. W artykule skupiono się na sprawach sądowych prowadzonych w związku z redagowaniem, drukowaniem oraz kolportowaniem podziemnych pism i druków zwartych. Z analizy wyłączono sprawy prowadzone wobec osób drukujących i kolportujących ulotki i napisy o treści antypaństwowej.

SŁOWA KLUCZOWE

drugi obieg wydawniczy, wyroki w stanie wojennym, wymiar sprawiedliwości, PRL, stan wojenny

Judicial Repression against Activists of Underground Publishing [*drugi obieg*] in Cracow during Martial Law

The article analyses the judicial repression used against Cracow activists of the independent publishing movement during martial law. This issue has not been the subject of detailed research so far. Existing literature has focused more on the operational activities of the communist apparatus of repression than on the legal sanctions imposed on individuals involved in the underground, illegal publishing. The article focuses on court cases conducted in connection with the editing, printing and distribution of underground magazines and non-serial publications. Cases brought against people printing and distributing leaflets and notices with anti-state content were excluded from the analysis.

KEYWORDS

second publishing circuit, martial law sentences, justice, Polish People's Republic, martial law

CECYLIA KUTA – doktor habilitowany nauk humanistycznych, naczelnik Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Krakowie, adiunkt na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, członek Komisji Historycznej PAN Oddział w Katowicach oraz Stowarzyszenia Profesjonalistów Informacji, członek redakcji periodyków naukowych „Pamięć i Sprawiedliwość”, „Zeszyty Historyczne WiN-u” oraz „Nasza Przeszłość”. Zajmuje się badaniami dziejów organizacji katolików świeckich po II wojnie światowej oraz środowisk twórczych i opozycji w PRL. Autorka wielu publikacji naukowych i popularnonaukowych poświęconych najnowszej historii Polski, m.in. książek: „Działacze” i „Pismaki”. *Aparat bezpieczeństwa wobec organizacji katolików świeckich w Krakowie w latach 1957–1989* (Kraków 2009); *Nieczenzurowane. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie w latach 1976–1990* (Kraków 2019). E-mail: cecyliakuta@gmail.com; cecylia.kuta@ipn.gov.pl.

CECYLIA KUTA – holder of a post-doctoral degree in humanities, head of the Historical Research Office in Krakow of the Institute of National Remembrance, assistant professor at the Pontifical University of John Paul II in Cracow, member of the Historical Commission of the Katowice Branch of the Polish Academy of Sciences and of the SPI (Information Professionals Association). They are also a member of the editorial board of the following scientific periodicals “Pamięć i Sprawiedliwość”, “Zeszyty Historyczne WiN-u” and “Nasza Przeszłość”. She researches the history of the Catholic lay association after the

Second World War and of the creative and opposition communities in the Polish People's Republic. Author of many academic and popular science publications on contemporary Polish history, including the books: „Działacze” i „Pismaki”. *Aparat bezpieczeństwa wobec organizacji katolików świeckich w Krakowie w latach 1957–1989* [“Activists” and “Writers”. The security apparatus towards the organisation of lay Catholics in Cracow in the years 1957–1989] (Cracow 2009); *Niecenzurowane. Z dziejów drugiego obiegu wydawniczego w Krakowie w latach 1976–1990* [Un-censored. From the history of the second publishing circuit in Cracow 1976–1990] (Cracow 2019).